

2013. évi emberi jogi jelentés

Országjelentések az emberi jogok tiszteletben tartásáról - 2013

<http://www.state.gov/j/drl/rls/hrrpt/humanrightsreport/index.htm?year=2013&dldid=220287#wrapper>

Kiadta az Amerikai Egyesült Államok Külügyminisztériuma (Bureau of Democracy, Human Rights and Labor)

2014. február 27.

Magyarország

Vezetői összefoglaló

Magyarország többpártrendszerű parlamentáris demokrácia. A törvényhozói hatalmat az egykamarás Országgyűlés (parlament) gyakorolja. Az Országgyűlés választja az államfőt (köztársasági elnököt), akinek megbízatása öt évre szól. Az államfő a legtöbb képviselői helyet megszerző pártból vagy koalícióból nevezi ki a miniszterelnököt a négyévente megrendezett országos választások után. 2012-ben egyfordulós országos választási rendszer váltotta fel a korábbi kétfordulós rendszert. A legutóbbi, 2010. évi országgyűlési választások a megfigyelők szerint szabadon és tisztességesen zajlottak le. A konzervatív Fidesz-Kereszténydemokrata Néppárt koalíció kétharmados parlamenti többséget szerzett. A Fidesz miniszterelnök-jelöltje, Orbán Viktor 2010-ben foglalta el hivatalát. A hatóságok hatékony ellenőrzés alatt tartották a biztonsági erőket. Érkeztek jelentések olyan esetekről, amikor a biztonsági erők nem tartották tiszteletben az emberi jogokat.

Az év során a legfontosabb emberi jogi problémák közé tartozott a roma népességgel szembeni társadalmi szintű hátrányos megkülönböztetés és kirekesztés, valamint az antiszemitizmus. A romák hátrányos megkülönböztetése továbbra is jelentős mértékben korlátozta hozzáférésüket az oktatáshoz, a foglalkoztatáshoz, az egészségügyi ellátáshoz és a szociális szolgáltatásokhoz. A kormány továbbra is az alkotmány megreformálására használta kétharmados parlamenti többségét. Elfogadta az Alaptörvény (alkotmány) negyedik és ötödik módosítását. A negyedik módosítás különösen nagy nemzetközi kritikát váltott ki, és tovább erősödtek azok az aggodalmak, hogy a módosítások eredménye a fékek és ellensúlyok működésének gyengülése. Az emberi jogok védelmével foglalkozó civil szervezetek hangsúlyozták, hogy az elmúlt három évben módszeresen csorbították a politikai szabadságokat és azok garanciáit, és hogy a negyedik módosítás e folyamat egyik új

eleme. Az ötödik módosítás részben reagált a nemzetközi kritikákra, de továbbra is aggályos, hogy az új jogszabályok alááshatják a különböző vallási csoportokkal szembeni egyenlő bánásmódot, valamint a média pluralizmusát.

Az emberi jogokkal kapcsolatos egyéb problémák közé tartoztak ebben az évben a rendőri túlkapások a gyanúsítottakkal, különösen a roma származásúakkal szemben; a médiafelügyeleti hatóság hatáskörével kapcsolatban aggodalmat keltő törvények, amelyek öncenzúrára bátoríthatnak; a kormányzati korrupció; a nők és a gyermekek ellen irányuló társadalmi erőszak; a nők szexuális zaklatása; az antiszemita támadások és a vandalizmus; az egyházak elismerésére irányuló, politikailag meghatározott eljárás; és az emberkereskedelem.

Általánosságban elmondható, hogy a kormány tett lépéseket annak érdekében, hogy vádat emeljen a rendfenntartó szolgálatoknál vagy más kormány szerveknél visszaéléseket elkövető tisztségviselők ellen, és megbüntesse őket.

1. rész: Az emberi méltóság tiszteletben tartása, ideértve az alábbiakkal szembeni védelmet:

a. Az élettől való önkényes vagy törvénytelen megfosztás

Érkeztek jelentések arról, hogy rendőrök önkényes intézkedéssel egy ember halálát okozták. A rendőri visszaélések kivizsgálása az ügyészségek feladata. Ha a törvénysértés katonai bíróság hatáskörébe tartozik, az ügyet katonai ügyészség vizsgálja.

Április 8-án két kiskőrösi rendőr kisebb lopás gyanúja miatt előállította Bara József román állampolgárt. Az izzáki rendőrörsön súlyosan bántalmazták, és a férfi később behalt sérüléseibe. Április 9-én az országos rendőrfőkapitány azonnali hatállyal elbocsátotta a két rendőrt, és lefokozta az izzáki és a kiskőrösi rendőrkapitányokat. Április 11-én a Kecskeméti Járásbíróság elrendelte a két rendőr előzetes letartóztatását. Október 1-én a Bács-Kiskun Megyei Főügyészség vádat emelt a két volt rendőrtiszt ellen az áldozat agyonverése és egyéb bűncselekmények miatt. Október 3-án a Bács-Kiskun Megyei Rendőrkapitányság kártérítési megállapodást kötött az áldozat családjával. A bírósági eljárás október végén még nem ért véget.

Augusztus 10-én 98 éves korában elhunyt a háborús bűnökkel vádolt Csatóry

László, így lezárult az ellene folyó eljárás. Csatáry állítólag kulcsszerepet játszott abban, hogy 1944-ben 15 700 zsidót deportáltak Kassáról Auschwitzbe. E tettéért 1948-ban halálra ítélték, ő azonban álnéven Kanadába menekült. Miután múltjára fény derült, a kanadai hatóságok 1997-ben visszavonták kanadai állampolgárságát. 2011 és 2013 között az ügyét magyar és szlovák bíróság is tárgyalta az esetleges kiadatás végett, illetve annak eldöntésére, hogy vajon bíróság elé állíthatják-e olyan bűncselekményekért, amelyekért egyszer már elítélték. Július 31-én a Fővárosi Táblabíróság arra utasította az első fokon eljáró budapesti bíróságot, hogy folytasson bűnvádi eljárást az eredeti vádak alapján, de az eljárást a férfi halála miatt megszüntették.

2012-ben a radikális szélsőjobboldali Jobbik párt két országgyűlési képviselője hivatalosan emberiség ellenes bűncselekményekkel vádolta meg Biszku Bélát, aki 1956-ban a Magyar Szocialista Munkáspárt végrehajtó bizottságának volt a tagja, 1957 és 1971 között pedig a belügyminiszteri tisztséget töltötte be. A feljelentés miatt a Fővárosi Főügyészség vizsgálatot rendelt el azon állítások tárgyában, melyek szerint Biszku 1956-ban arra utasította a rendvédelmi erőket Budapesten és Nyíregyházán, hogy nyissanak tüzet a tömegre. Az akcióban 49 polgári személy vesztette életét (köztük nők és gyermekek is). Október 16-án a Budapesti Nyomozó Ügyészség háborús bűncselekmények miatt vádat emelt Biszku ellen a Fővárosi Törvényszéken. Az ügy az év végéig nem zárult le. Biszku 2012 szeptembere óta házi őrizetben van.

b. eltűnések

Nem érkezett jelentés politikai indíttatású eltűnésekről.

c. Kínzás és más kegyetlen, embertelen vagy megalázó bánásmód, illetve büntetés

Az alkotmány és a törvények tiltják e cselekményeket; ennek ellenére érkeztek jelentések arról, hogy a hatóságok nem mindig tartották be e tilalmakat.

Március 12-én egy férfi és édesanyja közötti családon belüli erőszakkal kapcsolatos intézkedés közben két rendőr állítólag olyan súlyosan bántalmazta a férfit, hogy annak végül el kellett távolítani az egyik veséjét. Július 12-én a kaposvári Nyomozó Ügyészség vádat emelt a rendőrök ellen. Az ügy szeptember végéig még nem zárult le.

Április 15-én a Debreceni Ítéltábla elítélte három rendőrt, akik 2009-ben erőszakot alkalmaztak egy kihallgatás során, illetve egyéb bűncselekményeket követtek el. A bíróság 16 hónapos felfüggesztett szabadságvesztésre ítélte két rendőrt, harmadik társukra pedig 375 000 forint (1700 dollár) bírságot szabott ki közokirat-hamisításért. Az ítéletet három középiskolás diák kényszervallatása miatt hozta a bíróság: a fiúkat a rendőrök megfenyegették és többször arcul ütötték, amíg be nem vallották, hogy zaklattak egy mezőkövesdi tanárt.

Folytatódott a vizsgálat a 2006. évi kormányellenes tüntetéseken tapasztalt rendőri fellépés ügyében. Február 8-án a Központi Nyomozó Főügyészség vádat emelt Bene László volt országos rendőrfőkapitány és Gergényi Péter korábbi budapesti rendőrkapitány ellen előjárói intézkedés elmulasztása miatt, amikor tüntetők megrohmozták a köztelevízió székházát 2006-ban. Az ügyészség azzal is megvádolta Benét, hogy megengedte a rendőröknek, hogy azonosító jelvényeik viselése nélkül teljesítsenek szolgálatot. Az ügyészség vádat emelt Dobozi József, a Rendészeti Biztonsági Szolgálat volt parancsnoka ellen is, mert nem rendelt el vizsgálatot a gumilövedékek és könnygáz 2006-os bevetése ügyében. A bíróságok vádat emeltek 11 további egykori magas rangú rendőrtiszt ellen is a rendőrség által polgári személyek sérelmére elkövetett bántalmazások jelentésének elmulasztása miatt. Az ügy szeptember végén még folyamatban volt. Szeptember végéig az állam 380 millió forint (1,7 millió dollár) kártérítést fizetett ki a 2006 őszen elkövetett rendőri intézkedések áldozatai részére. Szeptember 30-án az Alkotmánybíróság helybenhagyta azt a 2011. évi törvényt, amely szerint a bíróságoknak fel kell menteniük azokat a személyeket, akiket a 2006-os tüntetések kapcsán rongálás és erőszak alkalmazása miatt ítélték el, amennyiben az elítélés alapját kizárólag rendőri jelentés képezte. Húsz bíró nyújtott be indítványt az Alkotmánybírósághoz a „semmisségi törvény” ellen, amely több száz ítéletet semmisített meg. A bírák azzal érveltek, hogy a törvény sérti a jogállamiságot és a bírói szervezet függetlenségét.

A börtönökben és a befogadó állomásokon uralkodó állapotok

A büntetés-végrehajtási rendszer fő problémáit továbbra is a túlszűfolttság és a rossz körülmények jelentették. A kormány független emberi jogi megfigyelők számára lehetővé tette az intézmények látogatását.

Fizikai állapotok: Szeptember végén a börtönök és befogadó állomások lakóinak száma 18 239 volt – közülük 1416 volt nő, 504 pedig fiatalkorú a 12 584 fő hivatalos befogadóképesség mellett. A börtönök kihasználtsága 145%-ra nőtt a 2012-es 136%-hoz képest.

A Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága (BVOP) szerint az év során öt fogvatartott követett el öngyilkosságot. A kötelezően lefolytatott vizsgálat minden esetben azt állapította meg, hogy sem az örököt, sem a többi elítéltet nem terheli felelősség a halálesetekért.

A Magyar Helsinki Bizottság (MHB) továbbra is kifogásolta, hogy csak a belső egészségügyi személyzet vizsgálta meg azokat a fogvatartottakat, akik fizikai bántalmazásról számoltak be. Az országos rendőrfőkapitány 2010-es határozata szerint a fogvatartottak egészségügyi vizsgálata csak abban az esetben történhet ör jelenléte nélkül, ha azt a fogvatartott vagy az orvos kéri, és ha arra az illetékes tiszt engedélyt ad.

A MHB szerint a fogvatartottak könnyen jutottak ivóvízhez. Ugyanakkor a Bizottság szerint továbbra is problémát jelentett a megfelelő számú ágynemű, törülköző és ruházat, valamint a megfelelő egészségügyi ellátás hiánya. Egyes létesítményekben a tisztálkodó helyiségek és a vécék is nagyon rossz állapotban voltak. Egyes börtönökben a vécék nem voltak elszeparálva a napközbeni tartózkodási helytől. Az MHB szerint számos cella nem rendelkezett megfelelő természetes fénnel és világítással.

Nyilvántartások: A rabokkal kapcsolatos nyilvántartásokat általában megfelelően vezették. A hatóságok a nem erőszakos bűncselekményeket elkövető személyek esetében a bebörtönzés helyett egyéb alternatívákat alkalmaztak, mint például mediációt vagy a pénzbüntetést. A mediációt a vádlott vagy a felperes is kezdeményezheti, ha a gyanúsítottat maximum öt évig terjedő szabadságvesztéssel járó bűncselekménnyel vádolhatják. 2012-ben átlagosan 1500 mediációs eljárást folytattak le havonta.

Az alapvető jogok országgyűlési biztosa (az ombudsman) foglalkozik általában a börtönökből érkező panaszokkal, és hivatalból vizsgálatokat folytat, de nincs felhatalmazása arra, hogy a fogvatartottak nevében járjon el. Május 29-én az ombudsman jelentést tett közzé a sopronkőhidai börtönben uralkodó általános állapotokról. Az ombudsman megállapítása szerint a börtön sérti a fogvatartottak emberi méltóságához, valamint a testi és lelki egészséghez való jogát. A jelentés szerint 10 elítélt helyén 15 szorong, és a szükségesnél kevesebb pszichológus áll rendelkezésükre.

Július 2-án az Emberi Jogok Európai Bírósága (EJEB) döntött egy kérelmező

ügyében, akit 2006-2008-ban a szolnoki börtönben tartottak előzetes letartóztatásban egy többszemélyes cellában, ahol fejenként 1,7 m² élettér jutott a raboknak. Az EJEB határozatát a kínzás és embertelen vagy megalázó bánásmód vagy büntetés megelőzésére alakult Európai Bizottság (CPT) által megállapított standarddal indokolta, mely szerint a többszemélyes cellákban az egy elítéltra jutó terület nem lehet kisebb négy négyzetméternél. Az EJEB 12 000 euró (16 200 dollár) kártérítésre kötelezte a kormányt, valamint további 2000 euró (2700 dollár) megfizetésére az elítéltet ért embertelen és megalázó bánásmódért.

A törvény szerint a fogvatartottakat havonta legalább 30 perc látogatási idő illeti meg. A gyakorlatban azonban a börtönőrök döntenek a látogatások maximális hosszáról, ami a legtöbb intézményben egy óra. A Magyar Helsinki Bizottság megítélése szerint a havi maximum egyórás látogatási idő nem méltányos, különösen az előzetes letartóztatásban lévők esetében. A törvény az adott létesítmény adottságaihoz mérten lehetővé teszi a fogvatartottak számára, hogy telefonáljanak. A Magyar Helsinki Bizottság beszámolója szerint a telefonálási lehetőséget minden létesítményben biztosították, de a telefonbeszélgetések megengedett időtartamát és elérhetőségét illetően jelentős eltérések voltak az intézmények között.

A civil szervezetek jelentései szerint az elítéltek és a fogvatartottak szabadon gyakorolhatták vallásukat.

A hatóságok általában lehetővé tették az elítéltek számára, hogy cenzúra alkalmazása nélkül panaszt nyújtsanak be az igazságügyi szervekhez, valamint hogy vizsgálatért folyamodjanak, ha úgy gondolják, hogy embertelen körülmények között tartják őket fogva. A hatóságok általában kivizsgálták az embertelen körülményekre vonatkozó, hitelt érdemlő állításokat.

Augusztus 26-án az ombudsman jelentést tett közzé arról a vizsgálatról, amelyet a balassagyarmati börtön egyik fogvatartottjának panasa nyomán indított levéltitok megsértése miatt. A férfi állítása szerint azért indítottak ellene fegyelmi eljárást, mert tiszteletlen hangvételű levelet írt egy bírónak. Hivatkozva arra a miniszteri rendeletre, amely szerint a fogvatartottak hatóságokhoz címzett levelei tartalmilag nem ellenőrizhetők, az ombudsman kijelentette, hogy a Balassagyarmati Fegyház és Börtön vezetői súlyosan megszegték a fogvatartottak a magánélet tiszteletben tartásához való jogát. Az ombudsman intézkedési javaslatot tett a BVOP országos parancsnokának azért, hogy a jövőben ne forduljanak elő hasonló törvénysértések. Az ombudsmani jelentés nyomán a BVOP országos parancsnoka utasította a

börtönök vezetőit az elítéltek magánszférához való jogát szabályozó rendelkezések betartására.

Független megfigyelés: A kormány engedélyezte, hogy a helyi és nemzetközi emberi jogi csoportok, például a Magyar Helsinki Bizottság, valamint a média független vizsgálatot folytasson le a börtönök körülményeire vonatkozóan. A Magyar Helsinki Bizottság arról számolt be, hogy bizottság munkatársai az év során négy börtönbe látogattak el, és több mint 120 elítélttel találkoztak börtönszemélyzet jelenléte nélkül. Az év folyamán a Magyar Helsinki Bizottság egy új kérelmet nyújtott be az Emberi Jogok Európai Bíróságához (EJEB), melyben kifogásolta a fogvatartottak életkörülményeit a Bács-Kiskun Megyei Büntetés-végrehajtási Intézetben. Április 3. és 12. között a kínzás és embertelen vagy megalázó bánásmód vagy büntetés megelőzésére alakult Európai Bizottság (CPT) látogatást tett hat rendőrségi fogdában és négy börtönben az ott uralkodó körülmények ellenőrzése végett. A látogatások során a CPT delegációja magas rangú kormányzati tisztségviselőkkel, az alapvető jogok biztosával és a Független Rendészeti Panasztestület (FRP) tagjaival találkozott, majd benyújtotta előzetes megállapításait Pintér Sándor belügyminiszternek. A CPT végleges jelentése a jelen dokumentum kiadásakor még nem volt elérhető.

Javuló tendenciák: Az év végére a kormány 1,26%-kal növelte a büntetés-végrehajtási intézetek befogadóképességét a túlszűfolttság enyhítése érdekében.

d. Önkényes letartóztatás vagy őrizetbe vétel

Az alkotmány és a jog tiltja az önkényes letartóztatást és őrizetbe vételt, ám érkeztek jelentések arról, hogy a hatóságok nem mindig tartották be e tilalmakat.

A rendőrség és a biztonsági szervek szerepe

A rendfenntartásért az ország egész területén a Belügyminisztérium irányítása alatt működő Országos Rendőr-főkapitányság (ORFK) felel. Az Országos Rendőr-főkapitányság alá tizenkilenc megyei és a budapesti főkapitányság tartozik, ezek irányítása alatt működnek a helyi hatáskörrel rendelkező városi rendőrkapitányságok. Közvetlenül a belügyminiszter irányítása alatt két azonos rangú egység működik: a Terrorelhárítási Központ (TEK), valamint a Nemzeti Védelmi Szolgálat (NVSZ). A TEK feladata a miniszterelnök és a köztársasági elnök védelme, valamint különböző terrorcselekmények, köztük az emberrablások és a gépeltérítések megakadályozása, felderítése, illetve a terrorista cselekmények

elkövetőinek a letartóztatása. A 2011-ben létrehozott Nemzeti Védelmi Szolgálat feladata a rendvédelmi szerveken, a központi államigazgatási szerveken és a polgári titkosszolgálatokon belüli korrupció megakadályozása, illetve felderítése. A TEK és az NVSZ is jogosult titkosszolgálati adatokat gyűjteni, illetve civil ruhás rendőri vizsgálatokat folytatni, bizonyos esetekben előzetes bírói engedély nélkül is. A Magyar Honvédség a Honvédelmi Minisztérium irányítása alá tartozik, feladata pedig az ország külső erőkkel szembeni védelme, a belföldi biztonsággal kapcsolatos egyes feladatok ellátása, valamint a katasztrófaelhárítás.

A szervezett állampolgári csoportok, például a polgárőrségek fontos szerepet játszottak a rendőrség bűnmegelőzési munkájának támogatásában és a közbiztonság fenntartásában. A jog előírja, hogy a polgárőröknek írásbeli együttműködési megállapodást kell kötniük az illetékes rendőrkapitánysággal, és az együttműködési kötelezettség megszegése esetére bírságot helyez kilátásba. A jogosulatlan rendfenntartó tevékenység szervezését a jog két évig terjedő szabadságvesztéssel bünteti. Az ügyészség fenntartotta a polgárőr csoportok feletti törvényességi felügyeletet, és bírósági eljárást indíthatott, ha egy adott csoport nem rendelkezett a rendőrséggel kötött írásbeli együttműködési megállapodással. A Társaság a Szabadságjogokért (TASZ) jogvédő és jogfejlesztő civil szervezet azonban arról számolt be, hogy szélsőjobbaldali, romaellenes csoportok továbbra is végeztek illegális járőrözést egy északkelet-magyarországi kisvárosban, nyilvánvalóan a helyi roma népesség megfélemlítése céljából.

Március 25-én a Szegedi Ítéltábla új eljárást rendelt el abban a polgári peres ügyben, amelyet a Békés Megyei Főügyészség indított 2011-ben a Szebb Jövőért Polgárőr Egyesület ellen. A keresetben, mely jóváhagyása esetén az egyesület megszüntetéséhez vezetne, az áll, hogy az egyesület a 2011-ben Gyöngyöspatán és Hajdúhadházon elkövetett cselekményeivel megsértette mások jogait és szabadságát. Az ügyészség megítélése szerint az egyesület kifejezetten azzal a szándékkal szervezett őrszolgálatot az említett településeken, hogy megfélemlítse a helyi roma közösséget. 2012-ben a gyulai eljáró bíróság megszüntette a pert, mivel nem sikerült bizonyítani, hogy az egyesület tevékenysége veszélyeztette volna a kisebbségek jogait, vagy megsértette volna a közbiztonságot. Az ügy november végén még folyamatban volt.

A polgári hatóságok továbbra is hatékony felügyeletet gyakoroltak a rendőrség, a Nemzeti Védelmi Szolgálat és a hadsereg felett, a kormánynak pedig hatékony mechanizmusok álltak rendelkezésére, hogy felderítse és megbüntesse a visszaéléseket és a korrupciót. A rendfenntartó erőkkel kapcsolatban nem érkezett

jelentés a felelősségre vonás elmulasztásáról. A jogszabálysértésben bűnösnek talált rendőrök büntetése többek között a megrovás, az elbocsátás és a büntetőjogi eljárás.

A rendőrség tagjainál tapasztalható korrupció továbbra is probléma volt (lásd a 4. részt).

2012 első nyolc hónapjában a Belügyminisztérium 2816 rendőr esetében állapított meg fegyelemsértést, 115 rendőrt talált bűnösnek szabálysértés elkövetésében, 88 rendőrt bűncselekmény elkövetésében, 13 rendőrt pedig szolgálatra alkalmatlannak nyilvánított. Ugyanebben az időszakban a bíróságok két rendőrt ítétek letöltendő, 24-et pedig felfüggesztett szabadságvesztésre, 289 rendőrrre pénzbüntetést szabtak ki, 13-at pedig felmentettek a szolgálat alól. Szintén ebben az időszakban 36 rendőrt ítétek el korrupció miatt, 28 rendőrt pedig próbára bocsátottak.

Az enyhébb visszaélések áldozatai vagy az elkövető egységénél tehetnek panaszt, vagy a Független Rendészeti Panasztestületnél, amely a rendőrség alapvető jogokat érintő kihágásait és mulasztásait vizsgálja ki. A parlament által felállított öttagú testület a rendőri hatóságoktól függetlenül működik. A testülethez szeptember végéig 556 bejelentés érkezett. 260 panaszt vizsgáltak ki (köztük néhány, még 2012-ben benyújtott ügyet), és 59 esetben találtak súlyos, 20 esetben pedig kisebb jogsértést. A testület 59 esetet továbbított az országos rendőrfőkapitánynak, aki 14 esetben csak részben fogadta el a megállapításokat, 23 ügyben pedig elutasította azokat. A többi eset függőben maradt. A Független Rendészeti Panasztestület jogköre csak arra terjed ki, hogy javaslatot tegyen az Országos Rendőrfőkapitányságnak, és jelentse megállapításait a parlamentnek.

Őrizetbe vételi eljárás és a fogva tartás ideje alatti bánásmód

A rendőrség köteles előállítani minden olyan személyt, akit bűncselekmény elkövetése közben fognak el, vagy akik ellen elfogatóparancs van érvényben. Előállítás alkalmazható olyan személyek esetében, akiket bűncselekmény vagy kisebb szabálysértés elkövetésével gyanúsítanak; illetve azoknál, akik nem tudják, vagy nem hajlandóak igazolni magukat. A rendőrség kísérelés nélküli kiskorút is előállíthat, ha gyanúsítható, hogy az illető szülői vagy gyámsági felügyelet elől szökött meg. Azok ellen, akik nem tudják igazolni személyazonosságukat megfelelő dokumentumokkal, szabálysértés miatt eljárás indítható. Az előállítás időtartama általános esetben legfeljebb nyolc, speciális esetben legfeljebb 12 óra lehet. A biztonsági fenyegetést jelentő személyeket a rendőrség 24 óráig tarthatja fogva, de ez az időtartam meghosszabbítható 72 óráig, ha az elkövetőt korábban óvadék

ellenében vagy feltételesen engedték szabadon, és súlyosan megszegte a szabadlábra helyezés szabályait. A rendőrség és az ügyészség elrendelheti a gyanúsított 72 óráig tartó őrizetbe vételét, ha alaposan gyanítható, hogy szabadságvesztéssel büntethető bűncselekményt követett el, vagy valószínűnek tűnik a gyanúsított előzetes letartóztatásának elrendelése. Az ügyész köteles a fogvatartott előzetes letartóztatását kezdeményezni a „nyomozási bírónál” még a 72 órás időtartam letelte előtt, különben a rendőrségnek szabadon kell engednie a fogvatartottat. A nyomozási bíró elrendelheti a megidézett vádlott 72 órás elzárását is, ha az nem jelenik meg a bíróságon a meghatározott időben. Ha a „nyomozási bíró” elutasítja az ügyész indítványát, és nem rendel el előzetes letartóztatást 72 órán belül, a rendőrségnek azonnal szabadon kell engednie a fogvatartottat. A vádlott fellebbezést nyújthat be az előzetes letartóztatást elrendelő határozat ellen.

Bizonyos körülmények (például szökés, ismételt bűnelkövetés vagy a nyomozás hátráltatásának veszélye) esetén az ügyész indítványt nyújthat be az őrizetbe vétel helye szerinti bírósághoz, amelyben kezdeményezi a vádlott előzetes letartóztatását. A bíróság által elrendelt előzetes letartóztatás a bírósági tárgyaláson hozott ítélet kihirdetéséig tart, de nem haladhatja meg az egy hónapot. A vizsgálatot vezető bíró az ügyész indítványára maximum egy évig terjedő időszakra meghosszabbíthatja az előzetes letartóztatás idejét. A megyei bíróságok még ezen túl is meghosszabbíthatják az előzetes letartóztatás idejét. A vádlott fellebbezést nyújthat be az előzetes letartóztatással szemben. A vádirat benyújtását követően elrendelt vagy meghosszabbított előzetes letartóztatás időtartama nem haladhatja meg az elkövetett cselekményért a törvényben meghatározott maximális szabadságvesztés idejét, és a jogerős ítélet kihirdetéséig, de legfeljebb az elsőfokú bíróság ítéletében meghatározott letöltendő szabadságvesztés idejéig tart. Ha nem születik az ügyében bírósági ítélet, a fogvatartott legfeljebb négy évig tartható előzetes letartóztatásban.

Szeptember 4-én az Országgyűlés az Országos Bírósági Hivatal (OBH) kezdeményezésére módosította a büntetőeljárás törvényt, hogy felgyorsítsák a büntetőeljárást, ha a terhelt előzetes letartóztatásban van. Az új jogszabály értelmében az ilyen ügyeket akkor is soron kívül kell lefolytatni, ha más ügyeknél, például fiatalok által vagy fiatalok ellen elkövetett bűncselekményeknél is gyorsított eljárásra van szükség.

November 11-én az Országgyűlés eltörölte azt a korlátozást, amely szerint a 15 évig terjedő vagy életfogytig tartó szabadságvesztéssel büntetendő bűncselekmények elkövetőit maximum négy évig lehetett előzetes letartóztatásban tartani. A Magyar Helsinki Bizottság hevesen bírálta a felső korlát eltörlését, mondván, hogy az

ellentétes Magyarország Alaptörvényével és a nemzetközi standardokkal is. A Bizottság továbbra is tiltakozott az előzetes letartóztatás általános gyakorlata ellen.

A rendőrségnek az első kihallgatás elején tájékoztatnia kell a gyanúsítottat az ellene felhozott vádakról. Az első kihallgatásra az őrizetbe vételtől számított 24 órán belül sort kell keríteni. A hatóságok jellemzően tiszteletben tartották ezt a jogot.

Az óvadék ellenében történő ideiglenes szabadlábra helyezés rendszere megfelelően működik. Az óvadék alkalmazása azonban azokra az esetekre korlátozódik, amelyekben fennáll a szökés veszélye. A Magyar Helsinki Bizottság véleménye szerint az óvadék és az előzetes letartóztatás egyéb alternatívái kihasználatlanok. A Magyar Helsinki Bizottság szerint az ellenőrző rendszer és a megfelelő eszközök hiánya volt az oka annak, hogy az előzetes letartóztatás alternatívái, mint például a házi őrizet és az utazási korlátozások nem voltak eléggé kihasználva.

A törvény szerint a rendőrségnek a kihallgatásuk előtt tájékoztatnia kell a gyanúsítottakat arról, hogy jogukban áll ügyvédet fogadni. Már a nyomozati szakaszban kötelező a védőügyvéd általi képviselet, ha a gyanúsítottat olyan bűncselekménnyel vádolják, amely öt évnél hosszabb idejű szabadságvesztéssel büntethető; ha a gyanúsítottat őrizetbe veszik; ha a gyanúsított siket, vak, nem tud beszélni vagy kóros elmeállapotú; nem beszél magyarul vagy az eljárás nyelvén; bármilyen okból nem képes személyesen védekezni; fiatalkorú; vagy anyagi helyzetéből adódóan védőügyvéd kirendelését kéri. A bírósági szakaszban szintén kötelező az ügyvédi képviselet, ha a tárgyalás a megyei bíróság mint elsőfokú bíróság előtt zajlik; ha pótmagánvádló vádat emel; ha gyorsított eljárásról van szó (gyorsított és egyszerűsített eljárás kisebb szabálysértések miatt); ha a tárgyalást a vádlott távollétében tartják meg; ha a vádlott kéri; illetve ha a vádlott érdekében hivatalból kirendelt jogi képviselet szükséges.

Olyan esetekben, amikor jogi képviseletre van szükség, a gyanúsítottaknak három nap áll rendelkezésükre, hogy védőügyvédet fogadjanak; ellenkező esetben a rendőrség vagy az ügyész rendel ki védőt. Ha a gyanúsított egyértelműen jelzi, hogy nem kíván védőügyvédet megbízni, a rendőrségnek vagy az ügyészségnek haladéktalanul gondoskodnia kell védő kirendeléséről az illetékes ügyvédi kamara által vezetett ügyvédi jegyzékből. A Magyar Helsinki Bizottság erősen kritizálta a hivatalból kirendelt jogi képviselet intézményét. A bizottság szerint általános, hogy a rendőrkapitányságok „házon belüli” védőügyvédek alkalmaznak, de megfigyelők szerint ezek teljesítménye általában rosszabb, mint a fogadott ügyvédeké.

A törvény értelmében sem a rendőrség, sem az ügyészség nem köteles várni a gyanúsított kihallgatásával addig, amíg a védő megérkezik. Az emberi jogi szervezetek szerint a rendőrség rendszerint azonnal – védőügyvéd jelenléte nélkül – megkezdte a kihallgatást, mihelyst tájékoztatták a gyanúsítottat arról, hogy joga van a jogi képviselőhöz.

Március 1-én egy alkotmányjogi panasz nyomán hozott határozatában az Alkotmánybíróság megállapította, hogy a kötelezően kirendelt védőügyvédek többsége nem jelenik meg a terhelt első kihallgatásán, mert a rendőrség nem értesíti őket időben a kihallgatás helyéről és időpontjáról. Az Alkotmánybíróság megállapítása szerint ez a gyakorlat ellentétes a védőügyvédhez való alkotmányos joggal, ezért a terhelt által a védő távollétében tett állítások nem használhatók bizonyítékként a büntető eljárás során.

A törvény lehetővé teszi a rövid időre fogvatartottak számára, hogy fogva tartásukról nyolc órán belül értesítsék hozzátartozóikat vagy másokat, kivéve, ha az értesítés veszélyezteti a nyomozást. A nyomozó hatóságoknak 24 órán belül értesíteniük kell a 72 órás őrizetben levő fogvatartott hozzátartozóit az őrizet tényéről és a fogvatartott tartózkodási helyéről.

A július 1-től hatályos új büntető törvénykönyv 14 évről 12 évre szállította le a büntethetőség alsó korhatárát emberölés, erős felindulásból elkövetett emberölés, súlyos testi sértés, rablás vagy kifosztás esetén, ha azt ittas, megfélemlített, fogyatékos vagy idős személy sérelmére követik el, feltéve, hogy az elkövető fiatalkorú az elkövetéskor rendelkezett a bűncselekmény következményeinek felismeréséhez szükséges belátással. Az új szabályok értelmében a bíróságok nem szabhatnak ki börtönbüntetést 12 és 14 év közötti fiatalkorúra; helyette speciális eljárást, például javítóintézeti elhelyezést rendelhetnek el. A 12 és 14 év közötti fiatalkorúak előzetes letartóztatása nem haladhatja meg az egy évet, a 14 évet betöltött fiatalkorúak előzetes letartóztatása pedig a két évet. Fiatalkorúaknak az előzetes letartóztatás idejét javítóintézetben kell letölteni. Emberi jogi és szakmai szervezetek erősen aggályosnak találták a büntető törvénykönyv módosítását, amely megfogalmazásuk szerint egyértelműen szankcionálással lép fel a fiatalkorú bűnözéssel szemben. Bíralták továbbá azt, hogy a hatóságok nem rendelkeznek intézményi kapacitással, és korlátozott a tudásuk azzal kapcsolatban, hogy hogyan kell bánni fiatal bűnelkövetők újabb csoportjaival.

Az emberi jogi civil szervezetek továbbra is bíralták a szabálysértési törvényt,

amely megengedi a fiatalkorúak (14 és 17 év közötti személyek) elzárását olyan esetekben, amikor a fiatalkorúnak nincs jövedelme vagy vagyona, ezért nem bírságot lehet megfizetni. Közmunkára csak 16 évet betöltött fiatalok küldhetők, és más alternatív szankciók – például a mediáció – nem alkalmazhatók. Emberi jogi civil szervezetek aggodalmuknak adtak hangot amiatt, hogy a jog nem biztosít alternatívát a kisebb szabálysértéseket elkövető fiatalkorúak elzárásával szemben, illetve előfordul, hogy büntetésüket büntetés-végrehajtási intézetben, nem pedig fiatalkorúak javítóintézetében kell letölteniük. Civil szervezetek hangsúlyozták, hogy a nemzetközi szabályok szerint a fiatalkorúak rehabilitációjának a célja a fiatalok jó útra térítése és oktatása, nem pedig a megbüntetés. 2012-ben az ombudsman beadvánnyal fordult az Alkotmánybírósághoz, amelyben kérte a fiatalkorúak szabálysértési őrizetbe vételét és elzárását lehetővé tevő rendelkezések megsemmisítését. Július 9-én az Alkotmánybíróság azzal utasította el az ombudsman beadványát, hogy a jogalkotó részéről a tulajdon és a közbiztonság védelme, valamint a fiatalkorúak helyes fejlődésének elősegítése érdekében álló, kényszerítő szükségesség indokolta a fiatalkorúak elzárásának lehetővé tételét.

Önkényes letartóztatás: A Legfőbb Ügyészség szerint júniusig három alkalommal nyújtottak be panaszt önkényes őrizetbe vétel miatt. A Legfőbb Ügyészség két esetben vádemelés nélkül lezárta a nyomozást, egy esetben pedig eljárást indított.

Előzetes letartóztatás: A Magyar Helsinki Bizottság továbbra is aggályosnak találta az előzetes letartóztatásban lévők nagy számát; azt, hogy egyre több előzetes letartóztatás tartott egy évnél hosszabb ideig; valamint az előzetes letartóztatást elrendelő önkényes bírói határozatokat. A Magyar Helsinki Bizottság szerint néhány előzetes letartóztatást elrendelő bírósági határozatot nem támasztottak kellően alá tényekkel, és a bíróságok a védelem kifogásainak figyelembe vétele nélkül hagyták jóvá az ügyészség előzetes letartóztatás iránti kérelmeit.

A Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnokságának adatai szerint szeptember végén 5247 személyt tartottak előzetes letartóztatásban. Közülük 1103 hat hónap és egy év közötti időtartamot töltött már letartóztatásban, 807-en pedig több mint egy évet. A törvény értelmében azok a személyek, akiket előzetes letartóztatásba helyeztek, de később felmentettek, pénzbeli kompenzációban részesülhetnek.

A Magyar Helsinki Bizottság által a rendőrségtől és a Rendőrtiszti Főiskolától kapott adatok alapján végzett 2008-as vizsgálat azt mutatta, hogy igazoltatási céllal háromszor nagyobb valószínűséggel állítanak meg romákat, mint nem roma származásúakat; holott az adatok szerint nem nagyobb a valószínűsége annak, hogy

a romák jogsértő tevékenységben vesznek részt, mint a nem roma származásúak.

e. A nyilvános és tisztességes tárgyalás megtagadása

Az alkotmány, valamint egyéb törvények is rendelkeznek a tisztességes, nyilvános tárgyaláshoz való jogról és az ügyek ésszerű időn belül történő elbírálásáról. Ennek ellenére a Velencei Bizottság és emberi jogi civil szervezetek aggályukat fejezték ki a bírói függetlenséget és pártatlanságot kikötő konkrét rendelkezések hiánya miatt. A hatóságok általában tiszteletben tartották a bírósági végzéseket.

A törvény a bíróságok igazgatását az Országos Bírósági Hivatal (OBH) elnökére bízta, az igazságszolgáltatás egységes szakmai felügyelete pedig a Kúria elnökének feladata. A törvény létrehozta az Országos Bírói Tanácsot (OBT) is, amely egy 15 bíróból álló tanácsadó testület. Az OBH elnökének jogköre magában foglalja a bíróságok költségvetési és pénzügyi igazgatását; a bírósági dolgozók felvételét és kinevezését; az ügyteher elosztását; valamint az ügyáthelyezést. A 2012 januárjától hatályos új alkotmány átmeneti rendelkezései olyan rendelkezéseket is tartalmaztak, amelyek felhatalmazták az OBH elnökét, hogy az általános illetékességű bíróságtól eltérő más bíróságot jelöljön ki az eljárásra mindaddig, amíg meg nem valósul a bíróságok kiegyensúlyozott ügyterhelése.

2012-ben különböző nemzetközi testületek, köztük a Velencei Bizottság és az Európai Bizottság komoly kétségeket fejeztek ki a választott átalakítási modellt illetően, amely szerint rendkívül sok jogkör összpontosul egyetlen személy, azaz az OBH elnöke kezében. Megállapították, hogy „a reform összességében veszélyezteti a bírói függetlenséget”. A kritikák egy részére válaszul az Országgyűlés 2012 júliusában módosította a bíróságok szervezetéről és igazgatásáról szóló törvényt, de meghagyta az OBH elnökének széles jogkörét, ideértve az ügyek áthelyezéséhez való jogot. 2012 decemberében az Alkotmánybíróság visszamenőleg megsemmisítette az új alkotmány néhány átmeneti rendelkezését, köztük az előbb említett jogkört is, illetve a legfőbb ügyész azon jogát, hogy utasítást adjon valamely meghatározott bíróság előtt történő vádemelésre.

Március 11-én az Országgyűlés elfogadta az Alaptörvény negyedik módosítását, amely több olyan vitatott rendelkezést vezetett be újra, amelyeket az Alkotmánybíróság 2012. decemberi határozatában egyszer már megsemmisített, például az OBH elnökének ügyáthelyezési jogát. A Velencei Bizottság szerint a rendes jogszabályok „alkotmányosításának” ezen „módszere” kizárja az Alkotmánybíróság általi felülvizsgálat lehetőségét, és az egyes változtatások „nem

egyeztethetők össze a törvényes bíróhoz való joggal, ami lényegi elemét képezi a jogállamiságnak.”

Az áprilistól júliusig terjedő időszakban az Európai Bizottság és a Velencei Bizottság egy sor közleményben adott hangot a magyarországi alkotmány negyedik módosításával kapcsolatos aggályainak. Kormányzati tisztségviselők erre gyakran csak azt válaszolták, hogy az alkotmányt és módosításait a jogállamiság maradéktalan betartása mellett fogadták el, és a rendelkezések a nép akaratát tükrözik egy szabadon választott kormány általi megfogalmazásban.

Július 4-én az Európai Parlament Polgárjogi, Igazságügyi és Belügyi Bizottsága (LIBE) elfogadta a „Tavares-jelentést,” amely általánosságban is komoly aggályoknak adott hangot az alkotmánnyal és a jogállamisággal kapcsolatban. A jelentés hosszan sorolja a magyar alkotmányozási reformmal kapcsolatos aggályokat és az alábbi ajánlásokat fogalmazza meg: (1) a magyar kormány valamennyi vonatkozó tevékenységét szigorú ellenőrzés alá kellene vetni; (2) korlátozni kellene az Európai Bizottságnak a Magyarországgal fenntartott kapcsolatait a jogállamiság és a demokrácia viszonylatában, amíg Magyarország nem igazítja alkotmányát az európai jogrendhez (az Európai Unióról szóló szerződés /EUSZ/ 2. cikke); és (3) egy „Koppenhágai Bizottságot” kellene felállítani annak ellenőrzésére, hogy a tagállamok, és nem csupán Magyarország, betartják-e az EU-csatlakozás feltételeként szabott koppenhágai kritériumokat. A Tavares-jelentés megfogalmazása szerint a módosított alkotmány „nem nyújt kielégítő biztosítékokat az igazságszolgáltatás és Magyarország Alkotmánybírósága függetlenségének alkotmányos garanciáira nézve.”

Annak ellenére, hogy Magyarország visszautasította a nemzetközi közösség aggályait, augusztus elsején az Országgyűlés elfogadta a bíróságok igazgatásáról szóló törvény módosítását, amely megszüntette az OBH elnökének ügyáthelyezési jogát. Szeptember 16-án pedig elfogadta az alkotmány ötödik módosítását, kivette e hatáskört az alkotmányból, és igyekezett reagálni az ország nemzetközi partnerei által felvetett egyéb aggályokra is.

2012 januárja és októbere között az OBH elnöke 42 ügyet utalt egyik bíróság hatásköréből a másikba. (Közülük 31 tartozott a gazdasági jogi, 9 a büntetőjogi és 2 a polgári jogi szakágba.) Az áthelyezett ügyek között nagyszabású korrupciós ügyek is voltak. Négy esetben a vádlottak fellebbezést nyújtottak be az áthelyezést elrendelő határozat ellen, de a Kúria minden esetben helybenhagyta az eredeti döntéseket. Az OBH elnöke egyetlen ügyet sem utalt más bíróság hatáskörébe az év

folyamán. A főügyész pedig egyszer sem gyakorolta azt a jogát, hogy utasítást adjon arra, hogy egy-egy ügyet egy bizonyos bíróság tárgyaljon.

Március 11-én az Országgyűlés törvénymódosítást fogadott el, amely a bírák (illetve az ügyészek és közjegyzők) kötelező nyugdíjkorhatárának fokozatos csökkentését írta elő. A módosítás értelmében a felső korhatár 70 évről 65 évre csökken 10 év alatt. A törvénymódosítás azután született, hogy az Európai Unió Bírósága megállapította: Magyarország megszegte a vonatkozó uniós irányelvet. Ezt követően az Alkotmánybíróság 2012 júliusában megsemmisítette a korábbi jogszabályt, amely egy ütemben 70-ről 62 évre szállította le a bírák nyugdíjkorhatárát. A törvénymódosítás lehetővé tette, hogy a 2012-ben kényszernyugdíjazott 231 bíró kérje visszahelyezését korábbi bírói állásába, illetve korábbi magas közigazgatási pozíciójába, ha azt még nem töltötték be, vagy maradjon nyugállományban, de kapjon kártérítést.

A 231 bíró közül 171 indított önállóan pert a magyar munkaügyi bíróságok előtt jogellenes elbocsátás miatt, és körülbelül 150 bíró fordult az EJEB-hez. Szeptember elsejéig a bíróságok 166 esetben határoztak úgy, hogy a bírák korai nyugdíjaztatása törvényellenes volt, és a bírákat vissza kell helyezni hivatalukba. Az EJEB-hez benyújtott ügyekben az év végéig nem született döntés. Az új törvény értelmében a 231 korai nyugdíjaztatással érintett bíró közül 152-t helyeztek vissza hivatalába, 21-et az eredeti, magas közigazgatási pozíciójába. 56-an kértek egyösszegű kártérítést, egy személy időközben betöltötte a 70. életévét, egy másik pedig meghalt.

Szeptember 4-én Viviane Reding, az Európai Unió alapjogi, bel- és igazságügyi biztosa elismerte, hogy „Magyarország – ahogyan azt a jogállamiság megköveteli – tiszteletben tartotta az Európai Bíróság tavaly novemberi ítéletét, amely megerősítette a Bizottság álláspontját, miszerint a magyar bírói kar tíz százalékát érintő korai kényszernyugdíjazás nincs összhangban az uniós joggal.” November 20-án az Európai Bizottság hivatalosan is megszüntette a Magyarország ellen 2012 januárjában, a bírák kényszernyugdíjazás miatt indított kötelezettségszegési eljárást.

Az alkotmány korlátozta az Alkotmánybíróság hatáskörét a központi költségvetést, az adózást, valamint a nyugdíj- és társadalombiztosítási járulékokat érintő jogalkotással kapcsolatban mindaddig, amíg az államadósság a bruttó hazai össztermék (GDP) 50 százaléka alá nem csökken, kivéve, ha az adott jogszabály sérti az élethez és az emberi méltósághoz való jogot; a személyes adatok védelméhez való jogot; a gondolat, a lelkiismeret és a vallás szabadságához való jogot; vagy a magyar állampolgársággal kapcsolatos jogokat. Az alkotmány

lehetővé teszi a kormány, az országgyűlési képviselők egynegyede vagy az ombudsman számára, hogy törvények, rendeletek és egyéb jogszabályok alkotmányossági felülvizsgálatát kezdeményezzék az Alkotmánybíróságnál.

Az alaptörvény negyedik módosítása további változásokat vezetett be az Alkotmánybíróság hatáskörében. „Megsemmisítette” az 1998-2011 között az előző alkotmány alapján felépített esetjogot, azaz megakadályozta, hogy a bíróság precedensként hivatkozzon az adott időszakban hozott határozataira, de fenntartotta azok joghatását. Ezen túlmenően az alkotmány negyedik módosítása állandósította a költségvetést érintő, potenciálisan alkotmányellenes törvények felülvizsgálatának korlátozását (feltéve, hogy az ilyen jogszabály elfogadásakor az államadósság meghaladta a GDP 50 százalékát), korlátozta az eljárási követelményekre (elfogadásra és kihirdetésre) vonatkozó módosítások alkotmányosságának megállapításához szükséges jogosultságot, és a Kúria elnökével és a főügyésszel bővítette azok körét, akik normakontrollt kérhetnek az Alkotmánybíróságtól.

Civil szervezetek és nemzetközi szervezetek továbbra is bírálták a 2011. évi alkotmány azon rendelkezéseit, amelyek korlátozzák az Alkotmánybíróság hatáskörét, és gyengítik a fékek és ellensúlyok alkotmányos rendszerét. Március 13-án közzétett elemzésükben három emberi jogi civil szervezet a korábbi határozatok semmissé tételét „jogi nonszensznek” nevezte, amely „aláássa az Alkotmánybíróság függetlenségét és hírnevét”. Június 17-i véleményében a Velencei Bizottság aggodalmát fejezte ki azzal kapcsolatban, hogy a rendes jogszabályok alkotmányos felülvizsgálat alól való kivonása rendszerszintűvé vált. Ez súlyosan és aggodalomra okot adóan aláássa az Alkotmánybíróság, mint az alkotmány védelmezőjének a szerepét.” A Tavares-jelentés „rendkívül aggasztónak” tartotta a negyedik módosítás azon rendelkezését is, amely az Alkotmánybíróság 20 éves ítélkezési gyakorlatának leépítéséről rendelkezik, mely gyakorlat alapelvek és alkotmányos követelmények egész rendszerét foglalta magában, ideértve az uniós jog és az európai emberi jogi normák alkalmazását érintő esetleges ítélkezési gyakorlatot is. A kormány határozottan visszautasította azon állításokat, melyek szerint szisztematikusan „felülbírálná” az Alkotmánybíróság határozatait, és rámutatott arra, hogy a törvényhozók csupán „visszanyúltak” a korábban eltörölt jogszabályok tárgyaihoz.

Március 25-én az Országgyűlés Juhász Imrét, a Független Rendészeti Panasztestület (FRP) elnökét alkotmánybíróvá választotta a nyugalmazott Hollós András helyére. Emberi jogi civil szervezetek arra hívták fel a figyelmet, hogy Juhász kinevezésével a kormányzó pártok által jelölt alkotmánybírák száma 2010-ben 9-re nőtt (közülük egy már nyugdíjba vonult), azaz a 15 tagú testületben nyolc-hét arányú többségben

voltak a március 25-i állapotok szerint.

Április 23-án az ombudsman beadványt nyújtott be az Alkotmánybírósághoz, amelyben eljárási és lényegi hibák miatt megkérdőjelezte az alaptörvény negyedik módosításának alkotmányosságát. Május 21-én az Alkotmánybíróság elutasította az ombudsman beadványát és kifejezésre juttatta elkötelezettségét amellett, hogy a jövőbeni döntéshozatalkor a régi és az új alkotmányt együtt fogja figyelembe venni. Június 12-én az Alkotmánybíróság ismét kifejtette, hogy továbbra is hivatkozni fog korábbi döntéseire, amelyek bizonyos feltételek mellett az új határozatokban is idézhetők.

A hatóságok általában tiszteletben tartották a bírósági végzéseket, bár magas rangú köztisztviselők időnként bíralták az Alkotmánybíróság illetve más bíróságok határozatait. Január 8-án Kövér László, az Országgyűlés elnöke az Alkotmánybíróságnak az alkotmány Átmeneti Rendelkezéseit eltörlő 2012. decemberi döntésére reagálva kijelentette, hogy a bíróság politikai döntést hozott. Január 9-én Paczolay Péter, az Alkotmánybíróság elnöke a Házelnök megjegyzésére válaszul közölte, hogy az Alkotmánybíróság számos döntésének van politikai következménye, de ez nem jelenti azt, hogy bíróság politikai megfontolásból hoz döntéseket. Paczolay azt is hozzátette, hogy „nincs helye olyan alaptalan vádaknak, amely megkérdőjelezi a bíróság működését.” Március 11-én Orbán Viktor miniszterelnök a parlamentben „botrányosnak” nevezte az energiaszolgáltató vállalatok számára kedvező március 8-i alkotmánybírósági döntést, és ígéretet tett arra, hogy annak hatását további rezsicsökkentésekkel fogja ellensúlyozni. Március 13-án Darák Péter, a Kúria elnöke közleményben reagált a miniszterelnök parlamenti megnyilvánulására, melyben hangsúlyozta, hogy a bírák csak a törvénynek vannak alárendelve, ítélezési tevékenységükben nem utasíthatóak.

Bírósági eljárások

Az alkotmány és a jogszabályok rendelkeznek a tisztességes eljáráshoz és az eljárások ésszerű határidőn belül történő befejezéséhez való jogról, amelyet a független bírói testület általában tiszteletben is tartott.

A vádlottakat mindaddig megilleti az ártatlanság vélelme, amíg bűnösségük be nem bizonyosodik. A gyanúsítottaknak joguk van ahhoz, hogy a kihallgatás kezdetekor tájékoztatást kapjanak az ellenük felhozott vádak természetéről és a vonatkozó jogszabályokról. A vádak bármilyen módosítását szintén közölni kell a gyanúsítottal a nyomozás során.

A bírósági eljárások főszabály szerint nyilvánosak; a vonatkozó jogszabályokban meghatározott esetekben azonban a bíró korlátozhatja a nyilvánosságot, és zárt tárgyalást rendelhet el. Esküdtszéki rendszer nincs, az ítéleteket a bírák vagy a bírákból és népi ülnökökből álló bírói tanácsok hozzák.

Miután a vádlottat tájékoztatták az ellene felhozott vádokról, haladéktalanul emlékeztetni kell őt a védőügyvéd megbízására vonatkozó jogára, illetve arra, hogy kérheti védő kirendelését. Ha az eljárásban kötelező az ügyvédi képviselőt, a vádlottat tájékoztatni kell, hogy amennyiben 72 órán belül nem bíz meg védőügyvédet, az ügyész vagy a nyomozó hatóság fog védőt kirendelni mellé. Ha a vádlott kijelenti, hogy nem kíván ügyvédet megbízni, az ügyész vagy a nyomozó hatóság haladéktalanul gondoskodik ügyvéd kirendeléséről.

A törvény úgy rendelkezik, hogy a nyomozó hatóság köteles úgy időzíteni a kihallgatást, hogy a vádlott képes legyen gyakorolni a védelemhez való jogát. A tárgyalási szakaszban a bírósági tárgyalásra szóló idézést legalább öt nappal a tárgyalás előtt kell kézbesíteni.

A tárgyalás alatt a vádlottak és védőik korlátozás nélkül hozzáférhetnek az állami hatóságoknál tárolt, ügyük szempontjából lényeges bizonyítékokhoz. A vádlottak ellentmondhatnak, illetve kérdéseket tehetnek fel a tanúknak, és saját maguk is állíthatnak tanúkat, illetve bemutathatnak bizonyítékokat. A törvény úgy rendelkezik, hogy senki sem kötelezhető arra, hogy önmagára nézve terhelő vallomást tegyen, és önmaga ellen bizonyítékot szolgáltatson. A vádlottak jogosultak fellebbezést benyújtani. E jogokkal minden állampolgár élhetett.

Július 5-én az első fokon eljáró Debreceni Törvényszék zárt tárgyaláson ítéletet hirdetett Szilvásy György egykori titkosszolgálati miniszter és Galambos Lajos, a Nemzetbiztonsági Hivatal volt vezetője ügyében állítólagos nemzetbiztonsági intézkedések miatt. A bíróság mindkettőjüket két év és 10 hónap szabadságvesztésre ítélte: Galambost kémkedésért, Szilvásyt pedig kémkedésre való felbujtásért. Szilvásyt állítása szerint úgy ítélték el, hogy a tárgyalás során nem hoztak fel ellene bizonyítékot. Az aktákat 2040-ig titkosították. A vádlottak fellebbeztek az ítélet ellen, és az év végén még folyamatban volt az ügy.

Politikai foglyok és fogvatartottak

Politikai foglyokról vagy fogvatartottakról nem érkezett jelentés.

Polgári bírósági eljárások és jogorvoslatok

Polgári ügyekben független és pártatlan bírói testület ítélkezik. A jogszabályok értelmében az emberi jogok megsértése esetén kártérítés követelhető. Azok a személyek, akik kimerítették a belföldi jogorvoslati lehetőségeket, kérelmet nyújthatnak be az EJEB-hez arra hivatkozva, hogy a kormány megsértette *Az emberi jogok európai egyezményét*.

A regionális emberi jogi bíróság által hozott határozatok

A kormány köteles alávetnie magát az EJEB és az Európai Unió Bírósága által hozott végzéseknek. Július végéig az EJEB 25 ítéletet hozott a polgárok által az állam ellen benyújtott ügyekben. A kormány az előírt határidőre kifizette az EJEB által kiszabott kártérítést. Október végéig az Európai Unió Bírósága négy végzést hozott az Európai Bizottság által Magyarország ellen indított eljárásokban.

Az alkotmány március 11-én elfogadott negyedik módosítása kimondta, hogy mindaddig, amíg az államadósság meghaladja a GDP felét, a kormány különadót vehet ki az EJEB, az Európai Unió Bírósága vagy bármilyen hazai bíróság döntéséből eredő bármilyen kötelezettség teljesítésére, ideértve a pénzbírságot is. Június 17-én közzétett véleményében a Velencei Bizottság azzal bírálta e rendelkezést, hogy „lehetővé teszi a kormány számára az olyan bírósági döntések fegyelmező hatásának kikerülését, amelyek fizetési kötelezettséget írnak elő”, mivel a terheket közvetlenül az adófizető állampolgárokra hárítja. Szeptember 16-án az Országgyűlés elfogadta az ötödik módosítást, amely kivette e rendelkezést az alkotmányból.

f. A magánélet, a családi élet, az otthon vagy a levéltitok önkényes megsértése

Az alkotmány és a törvény tiltja ezeket a cselekményeket, és általánosságban elmondható, hogy a kormány tiszteletben tartotta e tilalmakat. A törvény értelmében a rendőrség bírói engedély vagy felhatalmazás nélkül nem léphet be magánlakásba, kivéve segélyhívás esetén vagy öngyilkosság megakadályozása céljából; bűncselekmény elkövetésének megakadályozása vagy megszakítása, vagy büntetőeljárás terheltjének elfogása és előállítás céljából; közveszély, továbbá az életet vagy testi épséget fenyegető közvetlen veszély elhárítása, illetőleg az ilyen veszélyben lévők kimentése érdekében; rendkívüli vagy tisztázatlan okból bekövetkezett halálesettel kapcsolatos intézkedés megtételére; végrehajtási eljárás

lefolytatása céljából, illetve az építésügyi törvény betartásával kapcsolatos eljárásokban és különleges esetekben, a törvényben meghatározottak szerint; elővezetés végrehajtása érdekében; a szabálysértést felszólítás ellenére folytató személy előállítása céljából; személy- és létesítménybiztosítási intézkedés végrehajtására; ha az előállítás a törvényben meghatározott egyéb okból szükséges. Rejtett nyomozás vagy titkosszolgálati adatgyűjtés céljából magánlakásba történő belépéshez a rendőrség mindig köteles felhatalmazást kérni.

Egyik 2012. évi jelentésében az ombudsman aggályosnak találta, hogy az állampolgárok nem kapnak tájékoztatást arról, hogy milyen adatokat gyűjtenek és tárolnak róluk a titkosszolgálatok, köztük a (Terrorelhárítási Központ (TEK)). Ennek ellenére a kormány szeptember végéig nem biztosított kielégítő jogorvoslatot.

Július 15-én az Alkotmánybíróság későbbre halasztotta a döntést a titkosszolgálati törvény Országgyűlés által elfogadott módosításairól, amelyek kibővíti a hatóságok azon jogkörét, hogy köztisztviselőkről és más meg nem választott hivatalos személyekről gyűjtsenek információkat. A bíróság megállapította, hogy a törvényjavaslat lehetővé tenné a nemzetbiztonsági szolgálatok számára, hogy úgy figyeljék a köztisztviselők magánéletének legintimebb elemeit, hogy az érintett személyek még csak nem is tudnának arról, miért és hogyan figyelik őket. Az Alkotmánybíróság végső határozata még nem született meg szeptember végéig.

A törvény felhatalmazza a magyar nemzetbiztonsági szolgálatokat a titkos információgyűjtésre, akár informátori rendszerek bevetésével is.

A hajléktalanok érdekeit képviselő A Város Mindenkié elnevezésű civil szervezet továbbra is arról számolt be, hogy széles körű diszkrimináció tapasztalható az országban élő mintegy 30 000 hajléktalan ellen. Az alkotmány negyedik módosítása kimondta, hogy „az államnak és a helyi önkormányzatoknak törekedniük kell arra, hogy lakhatást biztosítsanak minden hajléktalan embernek.” A Város Mindenkié szervezet homályosnak nevezte az új alkotmányos rendelkezést, és bírálta amiatt, hogy nem fogalmaz meg világos kötelezettségeket a hatóságok számára. A negyedik módosítás azt is kimondta, hogy törvény vagy helyi önkormányzat rendelete a közrend, a közbiztonság, a közegészség és a kulturális értékek védelme érdekében a közterület meghatározott részére vonatkozóan jogellenessé minősítheti az életvitelszerűen megvalósuló közterületi tartózkodást. A Tavares-jelentés aggodalmának adott hangot a hajléktalanság kriminalizációja miatt, és emlékeztetett az Alkotmánybíróság 2012. novemberi határozatára, amely megsemmisítette a kényszerű hajléktalanság büntetését, mert az sérti az emberi méltósághoz való jogot.

Szeptember 30-án az Országgyűlés törvényt hozott arról, hogy szabálysértésnek minősül az utcán élés a világörökségi területeken, azaz Budapest jelentős részén. Az önkormányzatok pedig felhatalmazást kapnak arra, hogy további közterületeket jelöljenek ki, ahol jogellenes lesz életvitelszerűen tartózkodni. Ha a szabálysértő rendőri felszólításra sem hagyja el a területet, közérdekű munkára vagy pénzbírság megfizetésére kötelezhető. Az, akit hat hónapon belül kétszer is törvénytörésen érnek, elzárással büntethető. November 14-én a Fővárosi Önkormányzat rendeletet fogadott el, amely kimondja, hogy hajléktalanok nem tartózkodhatnak életvitelszerűen a világörökség részét képező területeken, metróállomásokon, vasútállomásokon, a Liszt Ferenc repülőtéren, a Népligetben, 29 kiemelt aluljáróban, valamint hidak, felüljárók, iskolák és egészségügyi intézmények közelében. A Város Mindenkié elnevezésű szervezet aktivistái nyilvános demonstrációt tartottak a rendelet elfogadása ellen.

2012-ben hat hajléktalan a Nemzetiségi és Etnikai Kisebbségi Jogvédő Iroda és a Város Mindenkié szervezet segítségével kártérítési pert indított önkormányzatok ellen amiatt, hogy 2011 októberében jogtalanul semmisítették meg vagyonukat. Az ügy az év végén még folyamatban volt.

2. rész: A polgári szabadságjogok tiszteletben tartása, beleértve az alábbiakat:

a. A véleménynyilvánítás szabadsága és a sajtószabadság

A média különböző véleményeket tükröz, a szólás- és sajtószabadságot pedig a jog biztosítja. Néhány megfigyelő szerint azonban a médiát felügyelő hatóság széles jogköre olyan légkör kialakulásához vezethet, amely kedvez az öncenzúrának és a politikai befolyásnak. A Társaság a Szabadságjogokért szervezet (TASZ) továbbra is részrehajlásról számolt be a közmédia hírműsoraiban.

A véleménynyilvánítás szabadsága: Bár a magánszemélyek nyilvánosan és zárt körben is jellemzően szankciók nélkül bírálhatták a kormányt, közzétett nyilatkozataikért vagy a mások által tett rágalmozó nyilatkozatok közzétételéért felelősségre lehet őket vonni. A felperes polgári és büntetőjogi bíróság előtt is indíthat pert rágalmozásért. A különböző eseményekről tájékoztató újságírók büntetőjogi felelősségre vonhatók, ha téves információkat közölnek. Továbbra is előfordult, hogy hivatalos személyek a rágalmozásról szóló jogszabályokra hivatkozva kártérítést követeltek az elszenvedett sérelmekért.

2012 októberében egy online hírportál (*Delmagyar.hu*) beszámolt Lázár János, a

Miniszterelnökséget vezető államtitkár autóbalesetéről, amelyre az olvasók számos kommenttel reagáltak, sőt egyesek Lázár jellemét bírálták. Válaszul az államtitkár polgári peres eljárást indított a hírportál kiadója ellen (Lapcom Kft.) rágalmazásért, illetve büntető eljárást az inzultáló komment szerzője ellen. Július 2-án a polgári perben bíróságon kívüli megegyezés született, amelyben a Lapcom Kft. elismerte, hogy néhány komment „megsértette az államtitkár emberi méltóságát, és beleegyezett abba, hogy 500 000 forint (2280 dollár) kártérítést fizessen Lázár Jánosnak. Szeptemberben még nem zárult le a Kecskeméti Ügyészség által folytatott büntető eljárás az állítólagos rágalmazás ügyében.

November 5-én az Országgyűlés módosította a büntető törvénykönyvet, hogy büntethető legyen, ha valaki abból a célból, hogy más vagy mások becsületét csorbítsa, hamis, hamisított vagy valótlan tartalmú hang- vagy képfelvételt készít, vagy mások számára hozzáférhetővé tesz. Az új rendelkezések szerint az ilyen tartalom létrehozása, illetve nyilvánosságra hozatala vétségnek számít és egy, illetve két évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő. Ha hamis hang- vagy képfelvételeket a „nagy nyilvánosság előtt”, vagy „jelentős érdeksérelmet okozva” tesz valaki hozzáférhetővé, a cselekmény büntettnek számít és három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

Február 11-én az Országgyűlés új (2014 márciusában hatályba lépő) polgári törvénykönyvet fogadott el, amely kimondja, hogy a sajtónak törvényesen védett joga a közszereplők „személyiségi jogait” korlátozó bejelentéseket tenni, ha a bejelentés méltányolható közérdekből, illetve a szükséges és arányos mértékben, az emberi méltóság sérelme történik. Július 28-án az alapjogi biztos hivatalosan is megkérdőjelezte a törvény alkotmányosságát, és felülvizsgálatot kért az Alkotmánybíróságtól. Az ombudsman bírálta azt a rendelkezést, amely lehetővé teszi, hogy a Médiahatóság maga határozza meg a „méltányolható közérdek” küszöbét, ami szűkítené a közéleti szereplők bírálhatóságát. Az ombudsman megjegyezte, hogy a közéleti szereplők bírálása során a véleménynyilvánításhoz való védett jog csak akkor korlátozható, ha „sérül az emberi méltóság” és ha a bejelentés túlmegy a „szükséges és arányos” mértéken. Szeptember végén az ügy még mindig az Alkotmánybíróság előtt volt.

A büntető törvénykönyv a bizonyos csoportok tagjaival szemben tanúsított gyűlöletre és erőszakra uszítás ellen is tartalmaz rendelkezéseket. Bárki, aki nyilvánosan gyűlöletre uszít valamely nemzeti, etnikai, faji, illetve vallási csoport vagy a lakosság más csoportja ellen, büntett elkövetéséért három évig terjedő szabadságvesztéssel büntethető. Továbbá bárki, aki valakit fizikailag bántalmaz

azért, mert az illető egy adott nemzeti, etnikai, faji vagy vallási csoporthoz tartozik, büntett elkövetéséért öt évig terjedő szabadságvesztéssel sújtható. A civil szervezetek továbbra is bírálták az igazságszolgáltatást, mivel a gyűlöletkeltéssel vádolt személyeket csak abban az esetben ítélték el a bíróságok, ha a bűncselekmény fizikai bántalmazást is magában foglalt, valamint azért, mert a törvényt olyan ügyeknél is alkalmazták, ahol az áldozatok valamely etnikai csoporthoz tartoztak, holott a cél éppen a sebezhető kisebbségi csoportok védelmezése volt.

Civil szervezetek az év folyamán kifogásolták, hogy a bíróságok továbbra is alkalmazták a romák elítélése érdekében a büntető törvénykönyv rasszizmus elleni rendelkezését a „közösség tagja elleni erőszakkal” összefüggésben, míg a jogszabály célja éppen a súlyos társadalmi előítéletnek kitett csoportok védelme. Május 9-én a Miskolci Törvényszék 30 hónaptól 48 hónapig terjedő szabadságvesztésre ítélt kilenc roma férfit egy, a magyar nép sérelmére elkövetett bűncselekményért. 2009-ben vasrudakkal, botokkal és fejszékkel felfegyverkezett romák egy csoportja megtámadott egy jobbikos szimpatizánsokat szállító autót. Összetörték a járművet, megsebesítették a benne ülőket, és közben azt kiabálták, hogy: „Halál rátok” és „Halál a magyarokra”. A romák a támadással Jobbik párt helyi szervezete által Sajóabonyban megrendezett, általuk provokációnak tartott fórumra reagáltak. A TASZ élesen bírálta az ítéletet, mondván, hogy az elkövetők jogellenesen vették a kezükbe a törvényt, ám tettüket a rasszizmustól való félelem motiválta, és a bíróság tévesen minősítette az ügyet közösség tagja elleni erőszakként. Október 8-án a Miskolci Törvényszék úgy határozott, hogy a vádlottak nem követtek el gyűlölet-bűncselekményt, és ezért garázdaságért enyhébb büntetéssel sújtotta őket. A bíróság kifejtette, hogy a Magyar Gárda és szkinhed csoportok tagjait nem védi a gyűlölet-bűncselekmény tényállása, ezért a roma vádlottak nem követhettek el sérelmükre gyűlölet-bűncselekményt.

Az alkotmány negyedik módosítása és a nemrég elfogadott (2014 márciusától hatályos) Polgári Törvénykönyv is bevezetett „gyűlöletbeszéd” elleni rendelkezéseket „a magyar nemzet vagy bármilyen etnikai, faji vagy vallási közösségek méltóságának védelmezésére”. Ezek az új alkotmányos rendelkezések bírói jogorvoslatot biztosítanak az egyének és közösségeik számára a „gyűlöletbeszéd” eredő károk tekintetében. A Velencei Bizottság június 17-én közzétett véleménye üdvözölte a kormány azon kísérletét, amelynek célja a roma és a zsidó közösségek sérelmére irányuló gyűlöletbeszéd elleni küzdelem, de bírálta a jogalkotókat amiatt, hogy a tiltást nem kellően szűken fogalmazták meg. A Velencei Bizottság azt is aggályosnak találta, hogy „a magyar nemzet méltóságára”

vonatkozó rendelkezés arra is felhasználható, hogy csorbítsák a magyar intézményekkel és közhivatali viselőkel szembeni kritika lehetőségét, ami nem összeegyeztethető a szólásszabadság korlátozására vonatkozó normákkal egy demokratikus társadalomban.

A jog tiltja a holokauszt, illetve a nemzetiszocialista és kommunista rendszerek által elkövetett népirtás és egyéb bűnök nyilvános tagadását, megkérdőjelezését vagy elbagatellizálását, és az ilyen tetteket három évig terjedő szabadságvesztéssel bünteti.

2012 februárjában Vajnai Attila (a Magyarországi Munkáspárt 2006 elnöke) azzal a kéréssel fordult az Alkotmánybírósághoz, hogy törölje a büntető törvénykönyvből az ötágú vörös csillag (a szocialista rendszerhez kapcsolható jelkép) nyilvános használatára vonatkozó rendelkezést. 2008-ban és 2011-ben az EJEB úgy határozott, hogy a szóban forgó törvény sérti a szabad véleménynyilvánítás jogát. Február 19-én az Alkotmánybíróság április 30-i hatállyal megsemmisítette a büntető törvénykönyv náci és kommunista önkényuralmi jelképek használatát tiltó rendelkezéseit. A bíróság azzal indokolta a határozatát, hogy a jelképek használatának általános szankcionálása, a használat céljának, módjának vagy következményeinek figyelembe vétele nélkül megengedhetetlen módon sérti a véleménynyilvánításhoz való jogot. Április 22-én az Országgyűlés módosította a büntető törvénykönyvet, amely ismét büntetni rendeli az önkényuralmi rendszerekkel kapcsolatos jelképek nyilvános használatát, de a korábbi általános tilalomnál szűkebben állapítja meg a büntetendő magatartásokat. A törvény kimondja, hogy aki horogkeresztet, SS-jelvényt, nyilaskeresztet, sarló-kalapácsot, ötágú vörös csillagot vagy ezeket ábrázoló jelképet a köznyugalom megzavarására alkalmas – különösen az önkényuralmi rendszerek áldozatainak emberi méltóságát vagy kegyeleti jogát sértő – módon terjeszt, nagy nyilvánosság előtt használ, vagy közszemlére tesz, vétség miatt büntetendő május elsejétől.

Sajtószabadság: A törvény rendelkezése szerint az Országgyűlésnek alárendelt Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóság (NMHH) a médiát érintő problémákért felelős központi államigazgatási szerv. Az NMHH jogkörébe tartozik a műsorszóró- és médiapiacok működésének felügyelete, valamint a „közreműködés a kormány frekvenciakezeléssel és hírközléssel kapcsolatos politikájának megvalósításában”. Az NMHH elnökét a miniszterelnök nevezi ki kilencéves időtartamra; az elnök tetszőleges alkalommal ismételten kinevezhető. Ha kétharmados parlamenti többség áll mögötte, az NMHH elnöke az ötágú Médiatanács elnöki tisztét is betölti, amely a sugárzott, a kábelén, online és nyomtatott formában közvetített médiatartalom és a frekvenciahasználat felügyeletéért felelős. A közszolgálati műsorszóró rendszer a

Közszolgálati Közalapítványba vonja össze az állami tulajdonban lévő közszolgálati műsorszóró szervezetek (köztük az MTI) felügyelőbizottságait, azok pénzügyeinek és vagyonának kezelésével pedig az újonnan felállított Médiaszolgáltatás-támogató és Vagyonkezelő Alapot (MTVA) bízta meg. Emberi jogi civil szervezetek továbbra is bírálták a médiával kapcsolatos törvényeket, mert azok nem biztosítják a média pluralizmusát és a közszolgálati média függetlenségét. Civil szervezetek továbbra is erősen kritizálták az NMHH-t azért, mert politikailag homogén testület, amelynek tagjait kizárólag a kormányzó pártok jelölték.

Március 25-én, az Európa Tanács titkárának javaslataira reagálva az Országgyűlés módosította a médiatörvényt, és az NMHH elnökének kinevezési jogkörét a miniszterelnökről a köztársasági elnökre ruházta át. Ugyanakkor a köztársasági elnök a miniszterelnök javaslata alapján cselekszik. A miniszterelnököt a törvény arra kötelezi, hogy szakmai szervezetektől kérjen javaslatokat az elnökjelölt személyére. A módosítások nyomán a Médiatanács elnökének és tagjainak mandátuma nem hosszabbítható meg a kilenc év elteltével, és 10-ről 5 évre csökkent az NMHH elnöki tisztségének betöltéséhez szükséges szakmai gyakorlati idő. Az Országgyűlés visszautasította az Európa Tanács azon ajánlását, hogy az NMHH elnökét a parlament válassza meg, illetve hogy az NMHH elnöki tisztségét és a Média Tanács elnöki tisztét két különböző személy töltsse be. A Tavares-jelentés szerint „a Médiahatóság függetlenségével kapcsolatban továbbra is vannak aggályok” és megjegyezte, hogy „a közszolgálati műsorszórás egy rendkívüli mértékben központosított intézményrendszer ellenőrzése alatt működik, amely a tényleges operatív döntéseket nyilvános ellenőrzés nélkül hozza meg.”

Augusztus 14-én Orbán Viktor miniszterelnök Karas Mónikát, a médiaügyekkel foglalkozó ügyvédet nevezte ki az NMHH élére, miután a testület előző elnöke az év folyamán elhunyt. Orbán Viktor jelezte, hogy választását a Magyar Elektronikus Újságírók Szövetségének jelölésére alapozta. Ezt a jelölést több civil szervezet is bírálta, mivel Karas korábban a Fidesz több tagját is képviselte ügyvédként, azaz láthatóan összeférhetetlenség áll fenn.

A Médiatanács hetente készít felmérést arról, hogy milyen arányban tudósítanak a televíziós és rádiós hírműsorok kormányzati és ellenzéki politikusokról, és az összegyűjtött adatokat havi jelentésekben hozza nyilvánosságra. A szeptemberben közzétett tanulmány szerint augusztusban mind a közszolgálati, mind a kereskedelmi médiában „túlreprezentáltak” voltak a kormányzati politikusok. A Médiatanács szerint minden pártnak egyenlő mértékben kellene megjelennie a műsorokban függetlenül attól, hogy milyen arányban képviselik magukat a pártok az

Országgyűlésben, vagy attól, hogy a politikusok politikai tevékenységéről vagy életük más oldalairól tudósít-e a média.

A Freedom House nevű civil szervezet immár második évben ítélte a sajtó helyzetét „részben szabadnak” Magyarországon, amely visszalépésnek számít a korábbi „szabad” minősítéshez képest. Május 1-jén a Freedom House közzétett egy jelentést, amelyben megállapította, hogy a 2011-ben „részben szabad” minősítés 2012-ben is fennállt, de folyamatosan aggályosnak tartja, hogy a törvényi és szabályozási változások miatt a kormány egyre szorosabb ellenőrzés alatt tartja a médiát. Az Alkotmánybíróság határozatai és az Európai Bizottság 2011-ben és 2012-ben tett kifogásaira válaszul bevezetett törvénymódosítások csak kevéssé járultak hozzá a kormányzó Fidesz párt ellenőrzése alatt álló médiahatóság hatalmának megkurtításához.”

Erőszak és megfélemlítés: A vádlott és az ügyész is fellebbezett a Váci Városi Bíróság megállapítása ellen, amely szerint Zagyva György Gyula zaklatta a *Hetek* című hetilap két újságíróját a Verőcén megrendezett Magyar Sziget zenei fesztiválon. Az Országgyűlés visszavonta Zagyva mentelmi jogát, amely lehetővé tette a nyomozás és a bírósági eljárás lefolytatását. A bíróság Zagyvát egy év próbára bocsátotta. November végén az ügy még folyamatban volt.

Cenzúra és tartalomkorlátozások: A jog a tartalomra vonatkozó szabályokat határozza meg, valamint előírja az újságírói jogok, etika és normák szabályait a média minden ágában, beleértve a hírportálokat és az online publikációkat is. Tiltja a nemzetek, közösségek, etnikumok, nyelvi vagy más kisebbségek, többségi csoportok, valamint egyházak és vallási csoportok ellen irányuló gyűlöletkeltést. A jog a „forrásvédelemről” is rendelkezik, annak érdekében, hogy a bűnügyi eljárásokkal kapcsolatban megőrizze az információk bizalmas jellegét.

A Médiatanács a tartalmakkal kapcsolatos szabályozás bizonyos megsértése esetén 200 millió forintig (913 700 dollár) terjedő pénzbírságot szabhat ki, ideértve azokat a médiaszolgáltatásokat is, amelyek megszegik a gyűlöletkeltésre vonatkozó tilalmat, vagy sértik az emberi méltóságot, illetve amelyek megsértik a kiskorúakat védő előírásokat. A tanács a rendelkezések megsértése esetén 200 millió forintig (913 700 dollár) terjedő bírságot róhat ki a médiaszolgáltatás típusától és a közönség nagyságától függően, továbbá legfeljebb egy hétre felfüggesztheti a sugárzási jogot. A Médiatanács döntései bírói úton, a tanács elleni kereset útján megtámadhatók, a panasztétel azonban nem függeszti fel a Médiatanács által kiszabott szankciót. A bírósághoz külön kérelem nyújtható be arra vonatkozóan, hogy a bírósági eljárás

befejezéséig halasszák el a Médiatanács határozatának végrehajtását. Szeptember végéig a Médiatanács 88 határozatot hozott, és összesen 57 millió forint (260 400 dollár) összegű bírságot szabott ki 49 sajtóorgánusra. Tizenhat határozatot támadtak meg bíróság előtt.

A médiatörvény március 25-i módosítása eltörölte azt a követelményt, mely szerint a televíziók és rádiók kötelesek a hírműsoraikban „sokoldalúan, tényyszerűen, időszerűen és tárgyilagosan tájékoztatni a meghatározott eseményekről. A változtatással a felsorolás helyébe csak a „kiegyensúlyozottság” követelménye került.

Május 8-án a Médiatanács 250 000 forint (1140 dollár) pénzbírsággal sújtotta a *Magyar Hírlap* című napilapot, mert egyik újságírója, Bayer Zsolt (a Fidesz egyik alapító tagja) becsmérő és rasszista megjegyzéseket tett a lap január 5-i számában. Egy késeléses incidenst elemző publicisztikai cikkében Bayer azt írta, hogy „*a cigányság jelentős része nem alkalmas az együttélésre. ... A cigányság ezen része állat, és állatként viselkedik. Akkor és azzal akar üzekegni, akit és ahol meglát. Ha ellenállásba ütközik, gyilkol.*” A Médiatanács megítélése szerint Bayer Zsolt írása „feltehetően alkalmas volt a roma kisebbség elleni gyűlöletkeltésre” és a döntésről szóló közlemény közzétételére kötelezte a lapot.

Május 2-án a Médiatanács végül hét évre szóló frekvenciaszerződést írt alá a Klubrádióval, az önmagát ellenzéki műsorszórónak nevező rádióadóval, miután egy bíróság felülbíráltta a Médiatanács 2012-es döntését, amellyel elutasította a Klubrádió engedélykérelmét a 95,3 MHz-es budapesti frekvencia használatára. Ezt kétéves jogi huzavona követte, amelyben a Klubrádió számos ideiglenes engedély birtokában igyekezett működését fenntartani, mivel a Médiatanács több, a Klubrádióknak kedvező bírósági végzést is késlekedve hajtott végre. A Klubrádió a fővároson kívül majdnem az összes műsorszórási engedélyét elveszítette.

Az internet szabadsága

A kormány nem korlátozta az internethez való hozzáférést, és arról sem érkezett hitelt érdemlő jelentés, hogy megfelelő jogi felhatalmazás nélkül figyelte volna az elektronikus levelezéseket vagy az internetes csevegő szobákat. Az egyének és csoportok az interneten keresztül és e-mailben egyaránt szabadon kifejtették nézeteiket. A Nemzetközi Távközlési Egyesület statisztikai adatai szerint 2012-ben az ország lakosságának kb. 72%-a használta rendszeresen az internetet.

2012 szeptemberében a Freedom House közzétett egy jelentést, amelyben az ország internetes és digitális médiáját a „szabad” kategóriába sorolta.

Tudományos szabadság és kulturális események

Október 14-én az Alkotmánybíróság elutasította az ombudsman azon kérelmét, mely a levéltári törvény 2012-es módosításának visszavonására irányult. A módosítás szerint a Munkáspárt és jogelődjeinek, a Magyar Szocialista Munkáspártnak, valamint annak polgári és ifjúsági szervezeteinek, továbbá a Szakszervezetek Országos Tanácsának és a szakszervezetek dokumentumai állami tulajdont képeznek. Az 1944 és 1989 között létrejött, állami tulajdonba került dokumentumok részben a Politikatörténeti Intézet magántulajdonát képezték, részben pedig a szakszervezetek tulajdonában lévő, az intézmény által őrzött dokumentumok voltak. A Politikatörténeti Intézet a közlevéltárakra vonatkozó szabályok szerint kezelte a gyűjteményt, amelyhez a nagyközönség szabadon hozzáférhetett. 2012 decemberében az ombudsman kérelmet nyújtott be az Alkotmánybírósághoz, amelyben kérte az intézkedés megsemmisítését, mivel az „kártalanítás nélküli általános kisajátítást jelent, és megnehezíti a dokumentumokkal kapcsolatos kutatásokat”. Az ombudsman azzal érvelt, hogy a jogszabály „korlátozza a tudományos kutatás szabadságát, mivel nem világos, hogy mi indokolta, illetve hogy mik voltak a jogi okai a szóban forgó dokumentumok államosításának, amelyek korábban egy nyilvánosan elérhető magánlevéltár tulajdonában álltak”.

Január 31-én az ombudsman az Alkotmánybírósághoz fordult azzal a kéréssel, hogy semmisítse meg a Magyar Művészeti Akadémiáról (MMA) szóló törvény egyes rendelkezéseit. Az év folyamán az Akadémia tulajdonába került egy korábban állami tulajdonú hangversenyterem és képzőművészeti galéria. Az alapjogi biztos szerint ellentétes a művészi szabadsággal az, hogy az MMA alapító tagjai csupán egyetlen civil szervezetből kerülhettek ki, illetve sérelmezte, hogy a törvény értelmében az MMA maga határozza meg a tagság feltételeit. Szeptember végén az ügy még mindig az Alkotmánybíróság előtt volt. Az év folyamán az MMA 486 millió forintot (2,2 millió dollár) kapott arra, hogy különböző projekteket, könyvek és folyóiratok megjelentését, valamint művészeti vállalkozásokat támogasson.

b. A békés gyülekezés és az egyesülés szabadsága

Az alkotmány és a törvény biztosítja a gyülekezés és az egyesülés szabadságát, és a kormány a gyakorlatban általában tiszteletben tartotta ezt a jogot.

Gyülekezési szabadság

Az alkotmány biztosítja a békés gyülekezés jogát, és a kormány a gyakorlatban általában tiszteletben tartotta ezt a jogot. A jogszabályok értelmében a demonstrációkhoz nem szükséges rendőrségi engedély, de a nyilvános helyen megrendezésre kerülő események szervezőinek legalább három nappal a rendezvény előtt értesíteniük kell a rendőrséget. A jogszabályok értelmében a rendőrség megtilthatja a nyilvános demonstráció megrendezését, ha az komolyan veszélyeztetné a képviselőtestületek vagy a bíróságok békés működését, vagy ha nem oldható meg a forgalom elterelése. A rendőrség azonban nem köteles feloszlatni a spontán szerveződött, engedéllyel nem rendelkező, de békés csoportosulásokat. A rendőrség nyilvános demonstráció betiltására vonatkozó határozatával szemben bírósági felülvizsgálat kérhető.

2012-ben, azaz a statisztikai adatokkal alátámasztott legutolsó évben a rendőrség 12 demonstráció megrendezését tiltotta meg, ami az összes bejelentett demonstráció 0,18%-át jelentette. A szervezők a rendőrség által elutasított hat demonstráció esetében kértek bírósági felülvizsgálatot, a bíróságok pedig végül öt esetben engedélyezték a demonstráció megtartását.

Az év során a Magyar Helsinki Bizottság és más emberi jogi szervezetek többször is felhívták a figyelmet a gyülekezéssel kapcsolatos jogszabályok módosításának szükségességére annak érdekében, hogy egyértelműen meghatározásra kerüljön, milyen esetekben akadályozhat meg a rendőrség egy nyilvános demonstrációt. A Magyar Helsinki Bizottság szerint a jelenlegi jogszabályok nem teszik lehetővé, hogy a rendőrség meg nem erősített feltételezések alapján akadályozzon meg egy rendezvényt arra hivatkozva, hogy a demonstrálók nagy valószínűséggel bűncselekményt, például közösség elleni izgatást fognak elkövetni. Civil szervezetek szerint a jogszabályok hiányosságai gyakran következtelen rendőri gyakorlatot és bírói határozatokat eredményeztek.

Április 8-án Orbán Viktor miniszterelnök arra utasította Pintér Sándor belügyminisztert, hogy tiltsa be az április 21-re tervezett „Adj gázt!” szlogenű, antiszemita motoros felvonulást. A szervezők a rendezvényt a holokauszt áldozataira való megemlékezéssel, az Élet menetével egy napon kívánták megtartani. A TASZ elfogadhatatlannak találta, hogy egy jogállamban a miniszterelnök ilyen tiltó rendelkezést adjon ki, és kifejtette, hogy a rendőrségnek nincs joga utólag megtiltani a rendezvényt, ha egyszer már engedélyezte azt. A

tüntetés szervezői fellebbeztek, de április 15-én a Fővárosi Közigazgatási és Munkaügyi Bíróság azzal az indokkal utasította el a beadványt, hogy az alkotmány korlátozza a véleménynyilvánítás szabadságát, ha az sérti az emberi méltóságot vagy vallási közösségek ellen irányul. Április 19-én a rendőrség másik elnevezés alatt, más napon és más útvonalon engedélyezte a felvonulás megrendezését. Még ugyanezen a napon a rendőrségi engedély ellenére Orbán Viktor miniszterelnök utasította a belügyminisztert a felvonulás betiltására. Április 20-án a rendőrség kiadta a tiltó rendelkezést, de végül a felvonulást mégis megtartották április 21-én erős rendőri jelenléttel. A rendezvény mindenféle incidens nélkül zajlott le. Április 24-én a Fővárosi Közigazgatási és Munkaügyi Bíróság úgy határozott, hogy az április 20-i rendőri tiltás jogellenes volt.

Április 12-én a szélsőségesen nacionalista Jobbik párt antiszemita tüntetést jelentett be a Budapesten május 3. és 7. között megrendezett Zsidó Világkongresszus idejére és az ellene való tiltakozásul. Április 29-én Orbán Viktor miniszterelnök elrendelte, hogy akadályozzanak meg minden olyan tüntetést, amely sérthetné a Zsidó Világkongresszusra érkező vendégek és a magyar zsidó közösség tagjainak az emberi méltóságát. Május 3-án a Fővárosi Közigazgatási és Munkaügyi Bíróság hatályon kívül helyezte a tervezett tüntetésre vonatkozó tilalmat, mivel a rendezvény bejelentését követő 48 órában jogalappal nem támasztották ezt alá. A miniszterelnök a bíróság határozatát „elfogadhatatlannak” és „alkotmányellenesnek” nevezte, és utasította a belügyminisztert arra, hogy a bírósági határozat ellenére akadályozza meg a nagygyűlést. Erre a belügyminiszter közleményben jelentette be, hogy elismeri ugyan a bírósági határozatot, de minden rendelkezésre álló törvényes eszközzel akadályozni fogja az esemény megtartását. Ennek ellenére a Jobbik mégis megtartotta a nagygyűlést május 4-én, erős rendőri biztosítással. A rendezvény incidens nélkül zajlott le.

c. Vallásszabadság

Lásd az amerikai külügyminisztérium vallásszabadságról szóló nemzetközi jelentését (International Religious Freedom Report) a www.state.gov/j/drl/irf/rpt/ weboldalon.

d. Mozgásszabadság, országukon belül otthonukat elhagyni kényszerült emberek, menekültek és hontalanok védelme

Az alkotmány és a törvény biztosítja az országon belüli szabad helyváltoztatás, a külföldre utazás, az emigráció és a hazatelepülés szabadságát, és a kormány

általában tiszteletben tartotta ezeket a jogokat. A kormány együttműködött az ENSZ Menekültügyi Főbiztosságával és más humanitárius szervezetekkel a menekültek, a hazatérő menekültek, a menedékkérők, a hontalanok és más veszélyeztetett személyek védelmezésében és támogatásában.

A menekültek védelme

A menedékjoghoz való hozzáférés: A törvény rendelkezik a menekült státusz vagy a kiegészítő védelem megadásáról, a kormány pedig létrehozott egy rendszert a menekültek védelmére. Az ország részes fele a Dublin II rendeletnek, melynek célja, hogy a menedékkérőket abba az uniós tagállamba küldje vissza a vonatkozó eljárás lefolytatása végett, amelynek a területén először beléptek az Európai Unióba.

Augusztus 5-én a kormány új, 216 személy befogadására képes ideiglenes menekülttábor nyitott az északnyugat-magyarországi Vámosszabadiban.

A Magyar Helsinki Bizottság továbbra is bírálta az ország menedékjogi gyakorlatát, mivel az akadályozza a Dublin II rendelet alapján visszaküldött menedékkérők hozzáférését az érdemi eljáráshoz, melyben megállapíthatók a menedékkérők védelmi szükségletei, valamint akadályozza a megfelelő befogadási körülményekhez való hozzáférést. A jelentés ezenkívül bírálta a menekültügyi őrizet túlzott mértékű alkalmazását is július 1., azaz a menekültügyi törvény új módosításának hatályba lépése után.

Biztonságos származási/tranzitország: A törvény meghatározza a „biztonságos származási ország” és a „biztonságos harmadik ország” (azaz biztonságos tranzitország) fogalmát, és megfelelő rendelkezéseket tartalmaz a speciális esetekben alkalmazandó egyedi mérlegeléssel kapcsolatban. A gyakorlatban a hatóságok eseti alapon döntöttek el, hogy a származási ország biztonságosnak minősül-e a kérelmező számára. 2012 decemberében a Kúria hivatalos iránymutatást adott ki a biztonságos harmadik ország fogalmának alkalmazásához az egységes ítélkezési gyakorlat előmozdítása érdekében.

Az év folyamán a Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal (BAH) megszüntette az ENSZ Menekültügyi Főbiztossága által már régóta bírált gyakorlatot, melynek keretében menedékkérőket küldött vissza Szerbiába. Az ENSZ Menekültügyi Főbiztossága szerint Szerbia nem biztonságos tranzitország a menedékkérők számára.

Az év során több uniós tagállam (Ausztria, Belgium, Franciaország, Németország, Olaszország, Hollandia, Szlovákia, Svédország és Nagy-Britannia) valamint Svájc továbbra is felfüggesztette az egyéni menedékkérők Magyarországra szállítását a Dublin II rendszerben azon aggályok miatt, hogy Magyarország megsértheti az Európai Emberi Jogi Egyezményben és az Európai Unió Alapjogi Chartájában biztosított jogokat.

Menekültek bántalmazása: Miután 2012 végén az Európai Bizottság eljárást kezdeményezett Magyarország ellen a menedékkérők nem megfelelő jogalapon történő fogva tartásáért, a Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal januártól megszüntette e gyakorlatát.

Június 10-én az Országgyűlés módosította a menedékkérők bizonyos feltételek esetén alkalmazandó őrizetét lehetővé tévő törvényt. A jogszabály július elsején lépett hatályba. Az új szabályok előírják, hogy az őrizetet eseti mérlegelés alapján kell elrendelni, és csak akkor, ha másképpen nem biztosítható az, hogy a menedékkérő rendelkezésre álljon a menekültügyi eljárás során. A bírácnak 60 naponta kell dönteniük az illegális migránsok őrizetének meghosszabbításáról. A törvény értelmében a fogva tartás ideje nem haladhatja meg a hat hónapot, kísérő nélküli kiskorúak nem vehetők menekültügyi őrizetbe, és a menedékkérők számára egyéb alternatívákat (például menekültügyi óvadékot) is biztosítani kell. A Magyar Helsinki Bizottság bírálta az új rendelkezéseket, mert azok nem biztosítanak jogorvoslatot a menekültügyi őrizetet elrendelő határozattal szemben, valamint azért, mert lehetővé teszi gyermekes családok őrizetbe vételét is maximum 30 napra. A Magyar Helsinki Bizottság azt is megjegyezte, hogy a menedékkérők őrizetbe vételének homályosan szabályozott jogalapja veszélyezteti a jogbiztonságot.

Szeptember 26-án a Kúria hivatalos véleményt fogalmazott meg több, bevándorlással kapcsolatos törvénnyel kapcsolatban. Az idegenrendészeti őrizettel kapcsolatban a Kúria arra a következtetésre jutott, hogy a bírósági felülvizsgálat jelenlegi rendszere nem hatékony.

Tartós megoldások: A Belügyminisztérium pénzbeli támogatást helyezett kilátásba azon önkormányzatok részére, amelyek segítik a menekült családok beilleszkedését a helyi közösségekbe.

Ideiglenes védelem: A törvény rendelkezik a „kiegészítő védelem” megadásáról. A törvény értelmében „kiegészítő védelemben” olyan személy részesülhet, aki nem felel meg a menekültként történő elismerés feltételeinek, de fennáll annak a

veszélye, hogy származási országába való visszatérése esetén súlyos sérelem érne. A törvény értelmében a hivatal a befogadott státusz megadásával engedélyezheti bizonyos személyeknek, hogy az országban tartózkodjanak, ami összhangban van az ország „non-refoulement” elvvel kapcsolatos nemzetközi jogi kötelezettségeivel.

A BAH emelkedést tapasztalt a menedékkérők számában. Az év első tíz hónapjában 16 930 menedékkérelmet nyújtottak be a Bevándorlási és Állampolgársági Hivatalhoz (a legtöbbet koszovói, pakisztáni, afgán és algériai állampolgárok). A Hivatal 113 személynek adta meg a menekült jogállást, 133 személy kapott kiegészítő védelmet, négy pedig befogadott státuszt.

3. rész: A politikai jogok tiszteletben tartása: A kormány leváltására vonatkozó állampolgári jogok

Az alkotmány és a törvény biztosítja az állampolgárok számára a kormány békés leváltásának jogát. Az állampolgárok az általános választójogra épülő, rendszeres időközönként megtartott, szabad és tisztességes választások útján gyakorolták ezt a jogukat.

Választások és politikai részvétel

A legutóbbi választások: Az EBESZ megfigyelőinek jelentése szerint a 2010-ben tartott parlamenti választások a nemzetközi standardokkal és kötelezettségvállalásokkal összhangban, demokratikus keretek között zajlottak.

Politikai pártok: Január elsejétől egy törvénymódosítás új jogokkal ruházta fel az Országgyűlés levezető elnökét a parlament rendjének és „méltóságának” fenntartása érdekében. Az új szabályok értelmében, ha egy parlamenti képviselő ülés közben megsérti a Ház, egy személy vagy egy csoport (különösen egy nemzeti, etnikai, faji vagy vallási közösség) méltóságát, az Országgyűlés elnöke pénzbírságot szabhat ki, vagy csökkentheti a rendbontó képviselő havi fizetését, és a nap hátralevő részére megvonhatja tőle a szót. Június 10-én az Országgyűlés újabb módosítást fogadott el a törvénnyel kapcsolatban, és felhatalmazta a Házelnököt arra, hogy ideiglenesen felfüggeszesse egy-egy parlamenti képviselő jogait, így a plenáris és bizottsági ülések látogatására vonatkozó jogát is, ha a képviselő fizikai erőszakot alkalmaz, vagy annak használatával fenyegetőzik. Egy ilyen indítvány elfogadásához a képviselők kétharmados döntése szükséges, és az érintett képviselő jogai maximum három napra függeszthetők fel. Az év folyamán az Országgyűlés elnöke több képviselőre is szabott ki pénzbírságot a parlament munkájának a megzavarásáért. A megbüntetett

képviselők valamennyien ellenzéki pártok tagjai voltak. Négy képviselő beadvánnyal fordult az Emberi Jogok Európai Bíróságához a véleménynyilvánítási szabadságuk megsértése miatt.

Májusban Kövér László Házelnök kétszer is elutasította Szanyi Tibor MSZP-s képviselő napirend előtti felszólalását. Döntését azzal indokolta, hogy az interpelláció „sértené a Ház méltóságát”. Május végén az ellenzéki politikus beadvánnyal fordult az Emberi Jogok Európai Bíróságához a véleménynyilvánításhoz való jogának megsértése miatt. Az ügy az év végén még folyamatban volt.

A nők és a kisebbségek részvétele: A 2010-ben megválasztott 386 országgyűlési képviselő között 34 nő volt, 20%-kal kevesebb, mint az előző Országgyűlésben. Orbán Viktor miniszterelnök tíz főből álló kormányának egyetlen női tagja a nemzeti fejlesztési miniszter, Németh Lászlóné volt. Államtitkári szinten több fővel is képviseltetik magukat a nők. A származásra vonatkozó adatok védelméről szóló jogszabályok miatt nem állnak rendelkezésre információk azzal kapcsolatban, hogy milyen arányban képviseltetik magukat a kisebbségek a parlamentben és a kabinetben.

4. rész: Korrupció és az átláthatóság hiánya a kormányban

A törvény büntetőjogi szankciókat ír elő a hivatalos személyek által elkövetett vesztegetés esetére. Civil szervezetek azonban azt állították, hogy a kormány nem szerez érvényt hatékonyan a rendelkezéseknek, és hogy a hivatalos személyek gyakran büntetlenül vesznek részt korrupciós ügyletekben. Továbbra is problémát jelentett a törvényhozó és a végrehajtó hatalmi ágon, valamint a rendőrségen belüli korrupció. A Világbank egész világra kiterjedő kormányzati mutatói szerint a kormányzati korrupció problémát jelentett az országban.

Korrupció: A korrupció elleni küzdelem koordinálásáért több kormányzati hivatal felelt. Az Állami Számvevőszék (ÁSZ) felügyelte a közpénzeket, kezelte a nemzeti vagyont, és átvilágította a közszférát, továbbá jelentéseket kapott a politikai pártok kampányokkal kapcsolatos kiadásairól, nem vizsgálta viszont e jelentések hitelességét. Az év során az ÁSZ 112 nyilvános jelentést adott ki. A jog felhatalmazza az Állami Számvevőszéket a közpénzeket is felhasználó magánvállalatok pénzügyeinek átvizsgálására, tekintet nélkül az összeg nagyságára, és az az alkalmazott, aki nem hajlandó együttműködni az Állami Számvevőszékkel, két évig terjedő szabadságvesztéssel büntethető. A korrupciós ügyek kivizsgálása és

a közpénzek tiltott felhasználásának feltárása az ügyészek, a rendőrség és bizonyos esetekben a vámhivatalnokok feladata volt. A Központi Nyomozó Főügyészségen 2011-ben létrehozott Korrupció Elleni Ügyek Osztályán 35, hivatalos személyeket érintő nagyszabású korrupciós ügyekre szakosodott ügyész dolgozott. A tisztességes és átlátható piaci feltételek biztosítása a szakhatóságok, köztük a Gazdasági Versenyhivatal és a Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyelete (PSZÁF) feladata volt.

Június 21-én az Országgyűlés módosította a közbeszerzési törvényt, amely kisértékű beszerzéseknél egyszerűsítette az eljárást, és megkönnyítette a kis- és közép vállalkozások számára az állami pályázatokon való részvételt. A Transparency International Magyarország (TIH) megállapította, hogy nagy korrupciós kockázatot jelent az, hogy az új szabályok alapján a szerződő hatóság meghirdetés nélkül kezdeményezhet beszerzési eljárást úgy, hogy közvetlenül három ajánlattevőt hív fel ajánlattételre. A TIH aggodalmát fejezte ki amiatt is, hogy a törvény nem szankcionálja azt, ha a kormány nem hoz nyilvánosságra beszerzési információkat, és a pályázat eredményeinek indoklását üzleti titokként elrejt a nyilvánosság elől.

2012-ben a kormány elfogadott egy kétéves korrupció-megelőzési programot a korrupció megelőzésére a közigazgatásban és a közszolgáltatások terén. A kormány több korrupcióellenes munkacsoportot is létrehozott, amelyekben számos civil szervezet képviseltette magát a korrupcióellenes program átlátható módon történő megvalósítása érdekében. Április 30-án öt civil szervezet képviselői arról tájékoztatták a közigazgatási és igazságügyi minisztert, hogy megszüntetik tagságukat a korrupcióellenes csoportban, mert a kormány nem vette figyelembe a civil szervezetek korrupcióellenes javaslatát. A lépés egyben arra is válasz volt, hogy április 28-án szigorították a kormányzati adatokhoz való hozzáférést a nyilvánosság számára (lásd 4. rész: Információkhoz való nyilvános hozzáférés). A program részeként a Magyar Rendvédelmi Kar május 28-án etikai kódexet, a Magyar Kormánytisztviselői Kar pedig június 21-én hivatásetikai kódexet fogadott el. A Nemzeti Közzolgálati Egyetemen július 17-19-én kísérleti jelleggel megrendezett integritásmenedzsment szeminárium után októberben 700 magas rangú kormányzati tisztviselő vett részt egy két és fél napos képzésben a korrupció megelőzéséről és a közigazgatás fejlesztéséről.

Az alkotmány szeptember 16-án elfogadott ötödik módosítása alapján a Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyelete beolvadt a Magyar Nemzeti Bankba. Ennek megfelelően, Európai Központi Bank (EKB) aggályai ellenére, október 1-én hatályba lépett az MNB-ről szóló új törvény. A 2014-re vonatkozó Éves Növekedési

Jelentésének egyik munkaanyagában az Európai Bizottság megállapította, hogy a változás bővíteni fogja a felügyelő hatóság vészhelyzet esetén alkalmazható jogkörét és jobban integrálja majd a makro- és mikroprudenciális eszközöket. Október 7-én közzétett véleményében azonban az EKB aggodalmát fejezte ki amiatt, hogy nincs elég idő a jogszabály-változásokkal kapcsolatos konzultációk lefolytatására, rövid az összeolvadásra rendelkezésre álló idő, és aggódott az intézmény függetlensége miatt is. Mivel az MNB számára nem áll rendelkezésre elegendő pénzforrás a felügyeleti feladatok ellátására, az EKB arra a megállapításra jutott, hogy „ez súlyos aggályokat vet fel az MNB pénzügyi függetlenségét illetően.” Az EKB azt is megjegyezte, hogy a törvényjavaslatot olyan gyorsan elfogadták azt követően, hogy a kormány kérelmezte az EKB-val a konzultációt, hogy a jogalkotóknak nem volt lehetőségük arra, hogy figyelembe vegyék az EKB véleményét. Ezért az EKB szerint „a magyar hatóságok nem tettek eleget az EKB-val való konzultációs kötelezettségüknek” törvények és rendeletek elfogadása előtt.

A Transparency International Hungary (TIH) a Magyarország nemzeti integritásáról szóló 2011. évi tanulmányában kijelentette, hogy a kormányzatot magánérdekek befolyásolják, és kifogásolta, hogy nincsenek független és jól szervezett korrupció elleni szervek. A tanulmány hangsúlyozta, hogy a hivatali korrupcióval szembeni küzdelemért felelős fő intézmények közvetlenül a kormánynak alárendelten működnek, hogy a nyilvánosság csak korlátozott hozzáféréssel és ellenőrzéssel rendelkezik e szervek tevékenysége felett, valamint hogy nincs hatékony rendszer a bejelentők védelmére. A tanulmány azt is megjegyezte, hogy a politikai pártokat továbbra is fenyegeti a korrupció veszélye, mivel a pártok és a kampányok finanszírozására vonatkozó szabályok nem biztosítják az átláthatóságot és a felelősségre vonhatóságot. A TIH felmérése szerint a közbeszerzések 65-75 százalékában fordul elő korrupció, ami 25 százalékkal növeli a beszerzések költségét. Május 7-én a TIH közzétette a helyi önkormányzatok átláthatósági indexét, amelyből kiderül, hogy az önkormányzatok 40 százaléka titkolt el közpénzek felhasználásával végrehajtott beszerzésekkel kapcsolatos adatokat.

Az év legjelentősebb állítólagos korrupciós ügye ahhoz a 2012 szeptemberében elfogadott törvényhez kapcsolódott, amely július 1-től állami monopóliummá tette a dohánytermékek kiskereskedelmi forgalmazását. A kormány államosította a dohánytrafikokat, mondván, hogy a dohánytermékek központosított értékesítése vissza fogja szorítani a társadalom kiskorú tagjainak a dohányzását. Az új jogszabály kizárólagos jogot biztosít az állami tulajdonban lévő Nemzeti Dohánykereskedelmi Zrt. (ND) részére a hosszú lejáratú trafikengedélyek kiadására. A dohányboltok számát pedig a települések lélekszáma alapján határozzák meg.

Ellenzéki politikusok és a korrupció ellen küzdő civil szervezetek keményen támadták az ND által április 22-én közzétett listát a trafikkoncessziók nyerteseiről, mert állítólag aránytalanul sok koncessziót nyertek a kormányzó pártokhoz kapcsolódó pályázók. Lázár János, a Miniszterelnökséget vezető államtitkár, a dohánypiac újraosztásának felelőse április 25-én indítványozta az Országgyűlésnél, hogy a garantált kiskereskedelmi haszonkulcsot a jelenlegi kb. 3-4 százalékról emeljék fel 10 százalékra. Április 30-án korábbi trafiktulajdonosok és dohánykereskedők tüntettek Budapesten, ahol bírálták a dohánykoncessziós pályázatot és az utolsó percben végrehajtott jogszabálmódosítást. Hangsúlyozták, hogy az alacsony haszonkulcs sokakat eleve eltántorított a pályázástól. A Fidesz több, meg nem nevezett tagja és Hadházy Ákos, a Szekszárdi Önkormányzat tagja is megerősítették a korrupcióról szóló állításokat. Kormánytisztviselők, köztük Lázár János, kereken tagadták, hogy a koncesszió nyerteseit politikai alapon választották volna ki, ám ennek ellenére nem volt hajlandó nyilvánosságra hozni a pályázatok elbírálási szempontjait. Szeptember végéig a kormány nem indított korrupciós vizsgálatot a dohánykoncessziós pályázati rendszerrel kapcsolatban.

A Nemzeti Védelmi Szolgálat több száz háttérnyomozást végzett a rendvédelmi szervek 93 ezer fős állományában. Néhány vizsgálat nyomán a szolgálat korrupció miatt vádemelést indítványozott. Folytatódott a nyomozás az NVSZ által 2012-ben felderített nagyszabású korrupciós ügyben, amelyben magas rangú rendőrök cserébe állítólag évekig akadályozták, hogy a rendőrség ellenőrzést folytasson 40, Vizoviczki László által üzemeltetett éjszakai szórakozóhelyen Budapesten. 2012-ben a Központi Nyomozó Főügyészség korrupció és vesztegetés gyanújával őrizetbe vett négy magas rangú rendőrt, köztük a Nemzeti Nyomozó Hivatal szervezett bűnözés elleni egységének a vezetőjét is. Az év végéig még nem zárult le a nyomozás.

Közérdekű bejelentők védelme: Október 14-én az Országgyűlés új törvényt fogadott el a panaszokról és közérdekű bejelentésekről, amely anonimitást biztosít a közérdekű bejelentő számára, és megvédi a bejelentés hátrányos következményeitől. A törvény értelmében minden közintézményben egy-egy tisztségviselő felel majd az adott intézmény korrupciós kitétségének a minimalizálásáért, valamint a tanúk jelentéseinek az ombudsmanhoz való továbbításáért. A tanúk elektronikus úton is benyújthatnak panaszokat. A Transparency International Magyarország bírálta az új törvényt, mert szerinte az nem védi kellően a bejelentőket, és szerinte „puszta deklaráció marad az a rendelkezés, miszerint a közérdekű bejelentővel szembeni minden hátrányos intézkedés jogellenesnek minősül”.

Vagyonyilatkozatok: A jog értelmében az országgyűlési képviselők, a köztársasági elnök, a magas szintű állami tisztségviselők, a polgármesterek és a helyi önkormányzati képviselők kötelesek rendszeres időközönként közzétenni vagyonyilatkozatukat. Az országgyűlési képviselőknek és a kormány tagjainak ezenkívül a házastársukra vonatkozó vagyonyilatkozatot is közzé kell tenniük. Emellett az állami alkalmazottak túlnyomó többsége, többek között a rendészeti szervek és a hadsereg tisztségviselői, a bírák, az ügyészek, a köztisztviselők és a közalkalmazottak szintén kötelesek vagyonyilatkozatot készíteni, amelyet azonban nem kell nyilvánosságra hozniuk. Civil szervezetek véleménye szerint a szabályozás nem megfelelő, mivel nem áll rendelkezésre megfelelő módszer az adatok ellenőrzésére, illetve a hamis adatok közlésének szankcionálására.

Információkhoz való nyilvános hozzáférés: Az alkotmány és a törvény mind a magyar, mind a külföldi állampolgárok számára biztosítja azt a jogot, hogy a közigazgatási szervek által róluk tárolt információkhoz alapján hozzáférjenek, ám úgy tűnik, hogy az év során elfogadott jogszabályok jelentősen szűkítik ezt a jogot. Az információhoz való hozzáférést szóban vagy írásban benyújtott formában lehet kérvényezni, de a szóban forgó adatokat kezelő szervek a törvény értelmében a közérdekre hivatkozva korlátozhatják a hozzáférési jogot. A közigazgatási szervek a kérelem kézhezvételétől számított 15 napon belül kötelesek megadni a kért információt, illetve kötelesek nyolc napon belül részletesen tájékoztatni a kérelmezőt az esetleges elutasítás okairól. A törvény által meghatározott kivételek közé tartoznak az alábbiakkal kapcsolatos információk: nemzetbiztonság; a bűncselekmények megelőzése és a hozzájuk kapcsolódó felelősségre vonás; a központi költségvetéssel kapcsolatos okok; a külügyek; a folyamatban lévő jogi eljárások; és a szellemi tulajdon. Elutasítás esetén a kérelmezők 30 napon belül bíróságon támadhatják meg a döntést, vagy kezdeményezhetik az újonnan létrehozott Nemzeti Adatvédelmi és Információszabadság Hatóság (NAIH) eljárását. A törvény a közérdekű információk jogsértő felhasználásának bűncselekményét három évig terjedő szabadságvesztéssel szankcionálja.

2012-ben a NAIH lépett az adatvédelemért és információszabadságért felelős országgyűlési biztos hivatala helyébe. A hatóság feladata a személyes adatok védelméhez, valamint a közérdekű és a közérdekből nyilvános adatok megismeréséhez való jog érvényesülésének ellenőrzése és elősegítése a köz- és a magánszektorban egyaránt. Az Európai Bizottság még 2012-ben kötelelesség-szegési eljárást indított az Európai Unió Bírósága előtt a korábbi adatvédelmi biztos megbízatásának idő előtti megszűntetése miatt, és a biztos hivatalának visszaállítása végett. Szeptember végén az ügy még folyamatban volt.

Április 28-án az Országgyűlés gyorsított eljárásban (a dohánykoncessziókkal kapcsolatos viták közepette) elfogadott egy, az adatvédelmi törvény módosítására irányuló indítványt, melynek célja a közérdekű adatokhoz való hozzáférés korlátozása. A törvény ugyanis kimondja: adatigénylési kérelmet csak abban az esetben kell teljesíteni, ha van olyan más törvény (például a Polgári Törvénykönyv vagy a dohánykereskedelemtől szóló törvény), amely kifejezetten lehetővé teszi ezt. Továbbá az állampolgárok nem kérhetik „közfeladatot ellátó szerv gazdálkodásának” „átfogó, számlaszintű, illetve tételes ellenőrzését”. Az átláthatóságért küzdő civil szervezetek hevesen bírálták a módosítást, mivel szerintük az adatkezelési feladatokkal felruházott állami intézményeknek túl nagy a mozgásterük az adatigénylések megtagadásához, ami korlátozza az adatokhoz való teljes hozzáférést, például olyan intézményeknél, mint az Állami Számvevőszék vagy a Kormányzati Ellenőrzési Hivatal. Április 30-án öt civil szervezet (köztük a TIH, a K-Monitor, és a TASZ) jelentette be, hogy kilép a kormány antikorrupciós munkacsoportjából, mondván, hogy a kormány valamennyi korrupcióellenes intézkedése hitelét veszítette. Május 8-án Áder János köztársasági elnök visszaküldte a parlamentnek a közérdekű információkról szóló törvényjavaslatot újbóli átgondolásra azzal az indokkal, hogy a javaslat túlságosan tág teret ad a kormányzati szerveknek ahhoz, hogy eldöntsék, mely információkéréssel foglalkozzanak. Június 11-én az Országgyűlés kisebb változtatásokkal elfogadta az eredeti törvényjavaslatot, amely június 21-én hatályba is lépett. Június 26-án a TIH, a TASZ és a K-Monitor közösen nyílt levelet küldtek az ombudsmannak, a Kúria elnökének és a főügyésznek, melyben felszólították őket: kezdeményezzék az újonnan elfogadott rendelkezések megsemmisítését az Alkotmánybíróságnál.

5. rész: A nemzetközi és a civil szervezetek által az emberi jogi jogsértések tárgyában indított vizsgálatokkal kapcsolatos kormányzati magatartás

Az országban az év során számos hazai és nemzetközi emberi jogi csoport működött, általában kormányzati korlátozás nélkül. A csoportok emberi jogokkal kapcsolatos ügyeket vizsgáltak, és közzétették megállapításaikat. A kormányzati tisztségviselők azonban ritkán működtek együtt velük, és ritkán mutatkoztak fogékonyak a civil szervezetek nézetei iránt. Az állami tisztségviselők együttműködtek a Velencei Bizottsággal, az Európa Tanáccsal, az Európai Bírósággal, az Emberi Jogok Európai Bíróságával és más nemzetközi szervezetekkel a jogszabályokkal kapcsolatos egyes aggályos kérdések rendezése érdekében, jóllehet számos jelentős ajánlással továbbra sem foglalkoztak. Ezenkívül az év végén számtalan nemzetközi szervezet és emberi jogi csoport továbbra is

fenntartotta aggályait a vitatott jogszabályokkal kapcsolatban.

Az emberi jogok tiszteletben tartásával foglalkozó kormánysszervek: Az ombudsman eljárást kezdeményezhet abból a célból, hogy védelmezze állampolgárok nagyobb csoportjainak jogait közigazgatási szervek, bankok, vállalkozások és társadalmi szervezetek által elkövetett törvénysértésekkel szemben. Az alkotmány úgy rendelkezik, hogy az állampolgárok alkotmányjogi panaszt nyújthatnak be az ombudsmanhoz az Országgyűlés által elfogadott törvényekkel kapcsolatban, az ombudsman pedig kérheti azok Alkotmánybíróság általi felülvizsgálatát. Augusztus végéig az ombudsman körülbelül 300 megkeresést kapott az állampolgároktól, amelyekben azt kérték, hogy bizonyos jogszabályokat terjesszen az Alkotmánybíróság elé, 12 kérelmet nyújtott be az Alkotmánybírósághoz állampolgári kezdeményezés alapján, hármat pedig hivatalból. Az ombudsman évente számol be az Országgyűlésnek. A köztársasági elnök általi jelölése után szeptember 15-én az Országgyűlés Székely Lászlót választotta hat évre az alapvető jogok biztosává, miután elődje, Szabó Máté mandátuma lejárt.

Az Országgyűlés emberi jogi, kisebbségi, civil- és vallásügyi bizottsága, amelyben a pártok parlamenti képviselőik számával arányosan képviseltetik magukat, 21 tagból áll. A bizottság az emberi jogokkal kapcsolatos törvényjavaslatokat vitatja meg, jelentést tesz azokkal kapcsolatban, valamint ellenőrzi a miniszterek emberi jogokkal kapcsolatos tevékenységét.

6. rész: Hátrányos megkülönböztetés, társadalmi visszaélések és emberkereskedelem

Jóllehet az alkotmány és a törvény tiltja a faj, nem, fogyatékoság, anyanyelv vagy társadalmi helyzet alapján történő hátrányos megkülönböztetést, a kormány a gyakorlatban nem biztosította maradéktalanul e tilalom betartását.

Nők

Nemi erőszak és családon belüli erőszak: A nemi erőszak, ideértve a házastárs által elkövetett nemi erőszakot is, törvénysértő, emberi jogi megfigyelők szerint viszont az ilyen incidensek túlnyomó részét nem jelentik a sértettek. A törvény értelmében a szexuális zaklatás csak akkor minősül nemi erőszaknak, ha kényszerrel vagy súlyos fenyegetéssel társul. A nemi erőszak 2–8 év, minősített esetben akár 15 év szabadságvesztéssel is büntethető. 2012-ben az ügyészi hivatalok 98 esetben indítottak eljárást nemi erőszak gyanújával.

Június 3-án az Országgyűlés módosította a büntető törvénykönyvet, és önálló büntetőjogi tényállásként bevezette a “kapcsolati erőszakot”. A július elsejétől hatályos szabályok szerint a testi sértést, a becsületsértést, a személyi szabadság megsértését és a kényszerítést súlyosabban büntetik, ha az elkövető és az áldozat együtt élnek, korábban együtt éltek, vagy ha kapcsolatukból gyermek született. Az új jogszabály három évre emelte a bántalmazás és súlyosan becsületsértő magatartás miatt kiszabható szabadságvesztést. Ha a súlyos testi sértést és tetteges bántalmazást, a személyi szabadság megsértését vagy a kényszerítést önvédelemre vagy beleegyezésre képtelen, idős vagy fogyatékos személy sérelmére követik el, akkor a büntetés egytől öt évig terjedő szabadságvesztés. Az új tényállás nem csak rokonokra vagy eltartottakra vonatkozik, hanem korábbi házastársakra, partnerekre, gyámoltakra, gondnokoltakra, gyámokra és gondnokokra is. A tényállás megállapításának szükséges feltétele, hogy a bűncselekmény az együttélés alatt vagy után történt. Az új törvény két évig terjedő szabadságvesztéssel rendeli büntetni rokon vagy eltartott megaláztatását, súlyos nélkülözésének okozását, vagy emberi méltóságának súlyos megsértését. Június 5-én négy, a nők jogaiért küzdő civil szervezet üdvözölte a törvénymódosítást, ugyanakkor hiányosnak találták a szabályozást.

A rendőrség és a bíróság távoltartási végzést hozhat. A törvény értelmében a helyszínre családon belüli erőszakos cselekmény miatt kihívott rendőrök azonnali hatályú, három napig érvényes távoltartási határozatot hozhatnak feljelentés helyett; míg a bíróságok polgári jogi esetekben 30 napos, büntető eljárásokban pedig 60 napos távoltartási végzést bocsáthatnak ki. A nők jogainak védelmével foglalkozó civil szervezetek már régóta bírálták a törvényt, mivel az nem nyújt megfelelő védelmet az áldozatok számára, és nem helyez kellő hangsúlyt az elkövetők felelősségére vonására.

Az év első hat hónapjában az Országos Rendőr-főkapitányság 119 nők ellen elkövetett erőszakos esetet, valamint 3570 esetben nők ellen elkövetett családon belüli erőszakot regisztrált. Nem állt rendelkezésre statisztika arról, hogy nemi erőszak miatt hány esetben indult bírósági eljárás.

Az Emberi Erőforrások Minisztériuma továbbra is 24 órás segélyvonalat üzemeltetett az áldozatok számára. Az év során a minisztérium az országban 14 különböző helyszínen működtette a regionális válságkezelő hálózatot a családon belüli erőszak áldozatai számára. A hálózat azonnali elhelyezést és teljes ellátást biztosít a bántalmazott személyeknek, valamint családjaiknak. A minisztérium

továbbra is üzemeltetett négy átmeneti otthont az országban, melyek hosszú távú (legfeljebb öt évig tartó) lakhatási lehetőséget biztosítanak, és szakszerű segítséget nyújtanak olyan családoknak, amelyek már elhagyták a válságközpontot. Ezenkívül a kormány egy titkos menedéket is finanszírozott, amelyet olyan súlyosan bántalmazott nők számára hoztak létre, akiknek veszélyben forog az élete. A nők jogait védő szervezetek szerint az erőszakos cselekedeteknek áldozatul esett nők támogatását célzó szolgálatok gyakran kapacitáshiánnyal küzdenek, vagy az általuk alkalmazott eljárások nem felelnek meg a nemzetközi normáknak.

Szexuális zaklatás: A törvény biztosítja a biztonságos munkahelyhez való jogot, és a szexuális zaklatást bűncselekménynek minősíti. A civil szervezetek szerint azonban továbbra is gyakori a szexuális zaklatás. A civil szervezetek kifogásolták, hogy a törvény nem definiálja egyértelműen a szexuális zaklatás fogalmát, emiatt az áldozatok nincsenek kellően tisztában a jogaikkal, valamint azzal, hogy mikor tehetnek panaszt ilyen ügyekben.

A kormány által a hátrányos megkülönböztetés elleni törvények betartásának ellenőrzésére létrehozott független Egyenlő Bánásmód Hatósághoz (ETA) az év első kilenc hónapjában 39 jelentés érkezett zaklatásról, köztük kettő szexuális zaklatásról. Mindkét ügy folyamatban volt szeptember végén.

A gyermekvállaláshoz való jog: A párok és az egyének szabadon dönthetnek arról, hány gyermeket szeretnének és mikor, és joguk van hozzáférni mindazon információkhoz és eszközökhöz, amelyek lehetővé teszik, hogy e döntési joggal diszkriminációtól, kényszertől és erőszaktól mentesen éljenek. A születésszabályozási módszerek, valamint a szüléshez nyújtott képzett segítség viszonylag könnyen elérhető volt, az országos családtervezési szolgálatok pedig szülés előtti és utáni ellátást, valamint tanácsadást nyújtottak.

A nők elleni diszkriminációval foglalkozó ENSZ bizottsághoz címzett (CEDAW) összevont hetedik és nyolcadik jelentés felülvizsgálata nyomán a bizottság felszólította a kormányt, hogy hagyjon fel mindennemű, a nők szexuális és reprodukciós jogait érintő negatív beavatkozással; biztosítson megfelelő hozzáférést a családtervezési szolgáltatásokhoz és a megfizethető fogamzásgátló szerekhez; alakítson ki megfelelő szabályozási keretrendszert arra az esetre, ha egészségügyi szakemberek lelkiismereti okból tagadnák meg az abortusz elvégzését; gondoskodjon arról, hogy a nőkkel ismertessék a lehetséges alternatívákat is; valamint felszólított arra, hogy a képzett szülésznőket ismerjék el független szakembernek.

A bizottság azt is aggályosnak találta, hogy a fogyatékossgal élő, az alacsony jövedelmű, a roma származású, a vidéken élő és a HIV fertőzött nők csak korlátozottan férnek hozzá a szexuális és reprodukív egészségügyi szolgáltatásokhoz.

Jóllehet nincs döntő bizonyíték arra, hogy 2001 óta roma nőket sterilizáltak volna beleegyezésük nélkül, az Európai Roma Jogok Központja bírálta a sterilizációról szóló jogszabályi rendelkezéseket arra hivatkozva, hogy azok nem felelnek meg a nemzetközi standardoknak. Javasolta az egészségügyi, illetve a családtervezési okokból bekövetkező sterilizáció közötti mindennemű megkülönböztetés megszüntetését, valamint jogi garanciák bevezetését arra, hogy a betegek teljes körű tájékoztatást kapjanak a sterilizációs eljárás véglegességéről.

Hátrányos megkülönböztetés: Az alkotmány és a törvény értelmében a nők és a férfiak egyenlő jogokat élveznek. A törvény betartásának ellenőrzése az EBH feladata, amely évente beszámol az országgyűlésnek.

A munkahelyeken előfordult gazdasági diszkrimináció a nőkkel szemben, különösen az 50 év feletti álláskereső, valamint a várandós vagy gyesről/gyedről visszatérő dolgozók esetében. A nők munkaerőpiaci helyzetének javításáért Szalai Piroska miniszteri biztos felelt.

Az év folyamán az EBH 10 vizsgálatot folytatott le a nők sérelmére elkövetett törvényellenes munkahelyi megkülönböztetéssel kapcsolatos egyéni panaszok alapján, és egy esetben látta bizonyítottnak, hogy a panaszos ellen valóban jogsértő diszkrimináció irányult a foglalkoztatásban. Ez utóbbi esetben az Egyenlő Bánásmód Hatóság a munkáltatót kötelezte a jogsértő gyakorlat felfüggesztésére, a további szabálytalanságoktól való tartózkodásra, egy millió forint (kb. 4600 dollár) bírság megfizetésére, valamint arra, hogy 60 napig tegye közzé az EBH határozatát a munkáltató weboldalán. A munkáltató bírósági fellebbezést nyújtott be az EBH végzése ellen. Az év végéig az ügy még nem zárult le.

Gyermekek

Születéskori anyakönyvezés: Egy gyermek akkor kapja meg a magyar állampolgárságot születésekor, ha egyik szülője magyar állampolgár. Az anyakönyvezést a születés után azonnal elvégzik.

Oktatás: 2011-ben az Országgyűlés új köznevelési törvényt fogadott el, amely 2012 szeptemberétől az iskolaköteles kor felső határát 18-ról 16 évre csökkentette, valamint 2014 szeptemberétől kötelezővé teszi az óvodai nevelést három éves kortól. Február 1-től a rendvédelmi hatóságok az iskolaigazgatóhoz vihetik azokat a 14 éven aluli gyermekeket, akik orvosi vagy szülői igazolás nélkül hiányoznak az iskolából.

A helyi önkormányzatok felfüggeszthetik az iskoláztatási támogatás folyósítását, ha a gyermek több mint 50 órát hiányzik igazolatlanul az iskolából.

2012-ben az ombudsman az Alkotmánybíróság előtt megtámadta a három éves kortól kötelező óvodai nevelésre, illetve a kiskorú iskolakerülőkre vonatkozó rendelkezést is. A bíróság február 28-án mindkét beadványt elutasította azzal, hogy egyikük sem sérti az alkotmányt.

A roma kisdíákok szegregációja továbbra is problémát jelentett. A civil szervezetek és a kormány becslései szerint a roma gyerekek egyharmada szegregált osztályban tanul, 20 százalékukat pedig indokolatlanul helyezik el mentális problémákkal küzdő gyermekek számára kialakított kisegítő osztályokban, amivel gyakorlatilag szegregálják őket más tanulóktól. Azok az iskolák, ahol főleg roma gyerekek tanulnak, gyakran egyszerűsített tantervet alkalmaztak, valamint kevésbé felszereltek, és többnyire rosszabb állapotban is voltak, mint azok az iskolák, ahol a tanulók többsége nem roma.

Január 30-án az Emberi Jogok Európai Bírósága döntött két nyíregyházi roma fiatalember ügyében, akiket korábban értelmi fogyatékosként minősítettek és kisegítő iskolába irányították át. A Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei szakértői és rehabilitációs bizottság 2000-ben, illetve 2001-ben végezte el a kérelmezők értelmi képességeinek a felmérését iskoláik kérésére, és mindkét esetben „gyenge értelmi fogyatékosként” állapított meg. A bírósági eljárás 2006-ban kezdődött, amikor a kérelmezők kártérítési igényt nyújtottak be a Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Bírósághoz az egyenlő bánásmód elvének és személyiségi jogaik megsértése miatt. Az EJEB megállapította, hogy a vonatkozó törvények, az akkori jogalkalmazás szerint, aránytalanul hátrányosak voltak a roma közösségre nézve, és az állam a nyilvánvalóan hátrányos megkülönböztetés helyzetében nem tudta bizonyítani azt, hogy garanciákat biztosított volna a roma kérelmezők félrediagnosticszálásának és téves iskolai elhelyezésének az elkerülése érdekében. Az EJEB határozata megállapította, hogy az Esélyt a Hátrányos Helyzetű Gyermekek Alapítvány és az Európai Roma Jogok Központja által képviselt gyermekek megkülönböztető

elbánásban részesültek, és kötelezte a magyar államot arra, hogy összesen 4500 euró (6100 dollár) kártérítést fizessen nekik.

Július 12-én az Országgyűlés módosította az esélyegyenlőségi törvényt, és bevezette azt az elvet, mely szerint „az esélyegyenlőség és a társadalmi felzárkózás előmozdítása elsősorban állami kötelezettség.” Roma jogvédő szervezetek bírálták a módosítást, mert szerintük törvényesítheti azt a létező gyakorlatot, amelyben a roma gyerekeket speciális vagy kiegészítő iskolákba irányítják. Tisztségviselők visszautasították a bírálatokat, és kijelentették: céljuk nem a szegregáció, hanem ellenkezőleg, a hátrányos helyzetű romák speciális támogatása volt.

Április 23-án a bíróság hat hónapra felfüggesztette az Esélyt a Hátrányos Helyzetű Gyermeknek Alapítvány által a görög katolikus egyház ellen 2012-ben indított eljárást, mivel a felek megállapodtak abban, hogy megpróbálják tárgyalásos úton megoldani a szegregált nyíregyházi általános iskola újbóli megnyitása miatt kirobbant ügyet. Az előző években két másik iskolával kapcsolatban is pert indított az alapítvány Jászladány és Sződ önkormányzatai ellen. Azokban az ügyekben szeptember végéig még született határozat. Az a per is folyamatban volt még az év végén, amelyet az alapítvány 2009-ben indított a kormány ellen az elkülönítés elleni jogszabályok végrehajtásának elmulasztása miatt.

Gyermekbántalmazás: Az év első hat hónapjában az Országos Rendőr-főkapitányság 2874 gyermekek (14 éven aluliak) sérelmére elkövetett bűncselekményt regisztrált. 2012 májusában az Országos Gyermekegészségügyi Intézet egyik szakértője azt állította, hogy több mint 200 000 gyermeket bántalmaztak (az összes gyermek 10 százalékát). A kommentár jelentős regionális különbségekre is felhívta a figyelmet, mely szerint Észak- és Kelet-Magyarországon magasabb a gyermekbántalmazások száma.

Kierőszakolt és gyermekek által kötött házasság: A jog szerint a házasságkötés korhatára 18 év. A Szociális és Gyámhivatal engedélyezheti a 16-18 éves személyek házasságkötését. A Központi Statisztikai Hivatal adatai szerint a fiúk 0,7%-a, a lányoknak pedig 2,6%-a élt házasságban 19 éves kora előtt.

A gyermekek szexuális kizsákmányolása: Ha valaki egy 18 évnél fiatalabb személynek fizet szexuális szolgáltatásokért, azzal bűncselekményt követ el, amely három évig terjedő szabadságvesztéssel büntethető. A közös megegyezésen alapuló szexuális kapcsolat alsó korhatára 14 év volt az új büntető törvénykönyv július elsejei hatálybalépése előtt. Az új törvény ezt a korhatárt 12 évre csökkentette,

feltéve, hogy az idősebb fél legfeljebb 18 éves. A törvény életkor szerint differenciál. A közös megegyezés alapján szexuális kapcsolatot fenntartó 12-18 év közötti tinédzserek nem büntethetők. Azok a felnőttek, akik 12-14 éves kiskorúval folytatnak szexuális viszonyt, egytől öt évig terjedő szabadságvesztéssel büntethetők. 18 éven felüli felnőtt és 14-18 év közötti kiskorú közös megegyezésen alapuló szexuális kapcsolata nem büntetendő cselekmény. A jog szerint a nemi erőszak büntett, amely kettőtől nyolc évig terjedő, illetve ha az áldozat 12 évnél fiatalabb, öttől tíz évig terjedő szabadságvesztéssel büntethető. A jog tiltja a gyermekpornográfiát, amely nyolc évig terjedő szabadságvesztéssel büntethető. A prostitúcióra kényszerített lányok között voltak 18 évnél fiatalabbak is.

Intézetben nevelt gyermekek: Májusban az ombudsman kiadott egy jelentést a súlyos pszichés problémákkal küzdő gyermekeket gondozó speciális gyermekotthonokban végzett ismételt vizsgálatáról. A jelentés megállapította, hogy a megvizsgált intézmények mindegyike biztosította az általános és szakorvosi egészségügyi ellátást, de egyik sem tett eleget az egészséges táplálkozási követelményeknek. A vizsgálat azt is megállapította, hogy az intézmények személy- vagy térfelügyelő rendszereket alkalmaztak a létesítményeiken belül és kívül, ami törvényellenes, mert az ilyen intézkedések bevezetését bizonyos jogi eljárásoknak kell megelőzniük. Az ombudsman az emberi erőforrások miniszterének és az érintett gyermekotthonok igazgatóinak a közbenjárását kérte a feltárt szabálytalanságok megszüntetésére.

Nemzetközi gyermekrablás: Az ország aláírta az 1980. évi Hágai Egyezményt a gyermekek jogellenes külföldre vitelének polgári jogi vonatkozásairól. Bővebb tájékoztatás az egyezmény betartásáról az amerikai külügyminisztérium vonatkozó jelentésében http://travel.state.gov/abduction/resources/congressreport/congressreport_4308.html weboldalon, illetve ország-specifikus információk a http://travel.state.gov/abduction/country/country_3781.html weboldalon található.

Antiszemizmus

Becslések szerint a zsidó lakosság lélekszáma 80 000 és 100 000 közé tehető. Az év első kilenc hónapjában több antiszemita incidensre volt példa, például zsidó tulajdon megszentésgtelenítésére, verbális és tetteges bántalmazásokra, holokauszt tagadásra és revizionizmusra, valamint antiszemita cikkek megjelenésére a médiában. Az év folyamán választott tisztségviselők, köztük a Jobbik párt tagjai továbbra is tettek antiszemita kijelentéseket. A miniszterelnök több alkalommal is hangsúlyozta

elkötelezettségét az antiszemitizmus elleni harcban, a kormányzati tisztviselők pedig gyakran nyilatkoztak elítélően az antiszemita beszédekről. A rendvédelmi és igazságszolgáltatási szervezetek továbbra is üldözték az antiszemita megnyilvánulásokat.

2012-ben összesen 187 jelentés érkezett zsidó és keresztény tulajdon körüli rendzavarásról vagy vandalizmusról: kilenc esetben kegyhelyeket, 178 esetben pedig síremlékeket rongáltak meg. Április 13-án ismeretlen elkövetők rasszista és antiszemita jelszavakat fújtak a váci zsinagóga falára, május 19-én pedig sírokat rongáltak meg a helyi zsidó temetőben. A rendőrség mindkét ügyben megszüntette a nyomozást, mivel a tetteseket nem sikerült azonosítani. Rongálások az egész év folyamán előfordultak.

A kormány által életre hívott, Lázár János Miniszterelnökséget vezető államtitkár vezette Magyar Holokauszt 2014 Emlékbizottság január 17-én megtartotta alakuló ülését. Az ülésen Lázár János bejelentette, hogy „a kormány kiemelten fontosnak tartja a szembenézést és a bocsánatkérést, amely a kommunista diktatúra idején elmaradt... hiszen a szörnyű tettek elkövetői között voltak magyarok, de akik elszenveték, mindannyian magyar honfitársak.” A bizottság tagjai között a kormány, a zsidó hitközségek, zsidó civil szervezetek képviselői, valamint más országok nagykövetei vannak. A bizottság feladata a magyar holokauszt áldozatok deportálásának 70-ik évfordulójával kapcsolatos megemlékezések előkészítése. Az év folyamán a bizottság öt ülést tartott.

Január 27-én Orbán Viktor miniszterelnök a Nemzetközi Holokauszt Emlékév alkalmából közleményben jelentette ki, hogy a „kormány az ország minden polgárát megvédi, és az antiszemitizmus minden formáját elítéli” és „Magyarországon soha többé nem fordulhat elő, hogy embereket származásuk, vallásuk miatt hátrány, megaláztatás érjen”.

Január 30-án a Fővárosi Törvényszék helybenhagyta a Pesti Központi Kerületi Bíróság 2012 júniusában hozott határozatát, amely az első holokauszttagadással kapcsolatos ügyben született azt követően, hogy 2010-től a büntető törvénykönyv bűncselekménynek minősíti a holokauszt tagadását. Az ügy vádlottja egy 2011-es tüntetésen egy héber nyelvű transzparenst vitt, amelyen az állt, hogy „Haláltáborok nem voltak”. A bíróság az elkövetőt 18 hónapi, három évre felfüggesztett szabadságvesztésre ítélte, és próbára bocsátotta. A bíró azt is elrendelte, hogy az elkövető választása szerint köteles a próbaidő alatt háromszor meglátogatni a budapesti Holokauszt Emlékközpontot (HDKE), illetve egy alkalommal az

auschwitz-i emlékhelyet vagy a jeruzsálemi Yad Vashem Holokauszt Intézetet, majd gondolatait köteles írásba foglalni.

Március 15-én Balog Zoltán, az emberi erőforrások minisztere az újságíróknak adományozható Táncsics-díjjal tüntette ki Szaniszló Ferencet, az Echo TV műsorvezetőjét, aki korábban többször tett antiszemita megjegyzéseket. Más országok nagykövetei és több emberi jogi szervezet követelte a díj visszavonását. A miniszter végül a díj visszaadására kérte Szaniszló Ferencet, amit ő március 20-án meg is tett.

Április 28-án ismeretlen személyek tettelegesen bántalmazták Orosz Ferencet, a Raoul Wallenberg Egyesület elnökét, miután egy budapesti futballmeccsen arra szólított fel szélsőséges drukkerket, hogy hagyják abba a náci szólamok skandalizálását. Kormánytisztviselők elítélték a támadást. Szeptember végén még nyomozott az ügyben a rendőrség. Június 3-án Balog Zoltán, az emberi erőforrások minisztere fogadta Orosz Ferencet, aki rendelkezésére bocsátott egy dokumentumot, amely a sporteseményeken tapasztalt rasszista megnyilvánulások visszaszorítására vonatkozó javaslatokat tartalmazott. A miniszter továbbította a javaslatokat a Magyar Labdarúgó Szövetség részére.

Május 5. és 7. között Budapesten tartották a Zsidó Világkongresszust (WJC), amelynek fő témája az egyes európai országokban, így Magyarországon is fokozódó antiszemitizmus volt. Orbán Viktor miniszterelnök a nyitó gálavacsorán mondott beszédet, ahol kijelentette, hogy „a jelenlegi kereszténydemokrata kormány erkölcsi kötelességének tekinti, hogy fellépjen az antiszemitizmus ellen, és zéró toleranciát hirdessen az ilyen eszmék ellen.” Május 4-én a Jobbik párt ellentüntetést tartott néhány száz ember részvételével (lásd a 2. részt a gyülekezési szabadságról). Május 3-án vagy az akörüli napokban három férfi náci jelszavakkal és karlendítéssel zaklatta a Világkongresszus küldötteit. Május 9-én a Pesti Központi Kerületi Bíróság gyorsított eljárásban elítélte a három elkövetőt közösség tagja elleni erőszak miatt. Egyikőjüket, akit már korábban próbára ítélt egy bíróság, három év letöltendő szabadságvesztésre ítélték. A másik két vádlott 2-2 év felfüggesztett börtönbüntetést kapott.

Május 23-án Gaudi-Nagy Tamás, a Jobbik parlamenti képviselője az auschwitz-i emlékhelyre szervezendő iskolai látogatásokról folyó vitában úgy nyilatkozott a parlamentben, hogy „sok kritika elhangzott már, hogy vajon az ott bemutatott események teljes mértékben összhangban vannak-e a történelmi tényekkel.” Rogán Antal, a Fidesz frakcióvezetője elítélte a kijelentést és hozzátette, hogy „senkinek

sincs joga megkérdőjeleznie a holokausztt tényét, milliók szenvedését és halálát.” Az ellenzéki MSZP feljelentést tett Gaudi-Nagy Tamás ellen, a főügyész azonban július 4-én elutasította azt. Június 10-én az Országgyűlés alkotmányügyi bizottságának ülésén a jobbikos politikus megismételte pártjának kétségeit azzal kapcsolatban, hogy a történelmi emlékhely kialakítása mennyire felel meg a valóságnak. Június 26-án az Országgyűlés határozatot fogadott el arról, hogy a nemzeti tanterv részévé tegyék a Holokausztt Emlékközpontba, az auschwitz-birkenai emlékhelyre és a holokauszthoz kapcsolódó egyéb helyszínekre javasolt iskolai látogatásokat.

Július 23-án a Miniszterelnöki Hivatal megállapodást írt alá a Tett és Védelem Alapítvány (TEV) által alapított Brüsszeli Intézettel, amelyben vállalta, hogy 41,7 millió forinttal (190 500 dollár) támogatja a szervezet munkáját, amelynek feladata a magyarországi antiszemita incidensek figyelése. A megállapításairól szóló havi jelentések összeállításán túl a TEV antiszemita incidensek áldozatai számára végzett jogi tanácsadást. A TEV a főbb zsidó szervezetek képviselőit tömöríti. A Brüsszeli Intézet tevékenysége a közigazgatás különböző szintjein dolgozó tisztségviselők számára tervezett differenciált képzési program kidolgozását is magába foglalta.

Augusztus 17-én az FTC futballcsapat szurkolói egy mérkőzésen, melyet a köztelevízió is közvetített, egy „In memoriam Csatáry László” feliratot feszítettek ki a nézőtéren. A háborús bűnökkel vádolt Csatáry László augusztus 10-én hunyt el. A Magyarországi Zsidó Hitközségek Szövetsége (MAZSIHISZ) felháborodását fejezte ki a transzparens miatt. Kubatov Gábor, a Fidesz egyik igazgatója és az FTC elnöke sajnálatát fejezte ki az incidens miatt, és felszólította az elkövetőket, hogy jelentkezzenek a klubnál és vállalják a felelősséget a tettükért. Augusztus 22-én a Magyar Labdarúgó Szövetség 800 000 forint (3660 dollár) bírsággal sújtotta a Ferencvárosi Tornaklubot a molinó kifeszítéséért.

Október 1-én és 2-án a Tom Lantos Intézet (TLI) konferenciát szervezett *Zsidó élet és antiszemitizmus a mai Európában* címmel, amelyet a kormány szponzorált. A konferencián Navracsics Tibor miniszterelnök-helyettes nyitóbeszédében kijelentette: „Tudjuk, hogy felelősek vagyunk a holokauszttért, és nem háríthatjuk át ezt a felelősséget.” Martonyi János külügyminiszter záró gondolataiban megismételte, hogy a magyar holokausztt magyarok követték el magyarok ellen, és “ez a mi legnagyobb nemzeti traumánk, amellyel szembe kell néznünk. És el kell ismernünk felelősségünket.” A zsidó közösségek üdvözölték a két miniszter beszédét, és példa nélkülinek nevezték azokat azért, hogy a kormány elismerte, milyen szerepet játszottak a magyar közéleti személyek a holokauszttban. Heisler András, a MAZSIHISZ elnöke a konferencián elmondott beszédében „jelentős

politikai kijelentésnek” nevezte Navracsics beszédét, és megjegyezte, hogy „ha a magyar politikusok ennek szellemében kezdenek dolgozni, az általuk létrehozott intézmények pedig működni, akkor a magyarországi zsidóságnak kevesebb félnivalója lesz.”

Novemberben az Európai Unió Alapjogi Ügynöksége jelentést tett közzé egy olyan vizsgálatról, amelynek keretében nyolc tagállamban, köztük Magyarországon kérdezték az embereket a zsidók elleni diszkriminációról és gyűlölet-bűncselekményekről. A magyarországi zsidók 30 százaléka válaszolt igennel arra a kérdésre, hogy az elmúlt 12 hónapban érte-e őket verbális sértés, zaklatás és/vagy fizikai bántalmazás zsidó származásuk miatt, és 43 százalékuk állította azt, hogy tanúi voltak annak, hogy más zsidókat verbálisan inzultáltak, zaklattak és/vagy tettelesen bántalmaztak. Hivatalos személyek megkérdőjelezték a vizsgálat módszertanát és reprezentatív jellegét.

A *Magyar Fórum* című hetilap, a *Barikád* (a Jobbik párt hivatalos hetilapja), valamint számos szélsőjobboldali weboldal továbbra is közölt antiszemita cikkeket. Civil szervezetek beszámolóí szerint a kormány figyelte e honlapok tartalmát, hogy érvényt szerezzen a horogkereszt, a sarló és kalapács, az ötágú vörös csillag és a nyilaskereszt jelképek nyilvános használatát tiltó rendelkezéseknek.

Május 29-én Kerényi Imre, a magyar kulturális értékek megőrzésével összefüggő feladatok ellátásáért felelős miniszterelnöki megbízott kezdeményezésére a Fővárosi Önkormányzat közterületet nevezett el az antiszemita írásairól ismert XX. századi írónőről, Tormay Cecile-ről. A döntés ellen hevesen tiltakozott a MAZSIHISZ és más szervezetek, ezért Tarlós István, Budapest főpolgármestere kezdeményezte az utcanév elnevezéssel kapcsolatos döntés felülvizsgálatát, és kikérte a Magyar Tudományos Akadémia (MTA) álláspontját a közterületi elnevezésről. Július 18-án az MTA azt tanácsolta a Fővárosi Önkormányzatnak, hogy ne Tormay Cecile-ről nevezzék el az utcát, így végül az önkormányzat lemondott szándékáról.

Június 26-án a Kúria Bayer Zsoltot marasztalta el abban a perben, amelyet az újságíró Bolgár György, a Klubrádió műsorvezetője és Feldmájer Péter, a MAZSIHISZ korábbi vezetője ellen indított, amikor azzal vádolták meg, hogy a *Magyar Hírlap* által 2011-ben közölt egyik írása antiszemita megjegyzést tartalmazott. A Magyar Tanácsköztársaság 1919. évi bukását követően az állítólagos kommunisták, köztük sok zsidó meggyilkolásának említése kapcsán Bayer a következőket írta: „sajnos nem sikerült mindet beásni nyakig az orgoványi erdőben.”

Az év folyamán a Jobbik nevű szélsőséges párt és egyéb szélsőjobboldali csoportok vezetői továbbra is tettek antiszemita kijelentéseket, gyakran anticionista köntösbe bújtatva. Az Országgyűlés elnöke élt az újonnan bevezetett jogkörével, amely alapján pénzbírsággal szankcionálhatja azokat a parlamenti képviselőket, akik megsértik a Ház, egy személy vagy egy csoport (különösen egy nemzeti, etnikai, faji vagy vallási közösség) méltóságát. Az év első kilenc hónapjában a Házelnök három alkalommal rótt ki pénzbírságot Novák Elődre, a Jobbik parlamenti képviselőjére, mert a „cionista” kifejezést sértő módon használta felszólalásaiban (lásd 3. rész: Választások és politikai részvétel).

Néhány önkormányzati tisztségviselő továbbra is azon munkálkodott, hogy rehabilitáljanak több olyan személyt a II. világháború idejéből, akik neve összefonódott az antiszemitizmussal. Közéjük tartozik Horthy Miklós, aki 1920 és 1944 között kormányzóként vezette az országot, és aki a náci Németországgal kötött szövetség, illetve több százezer zsidó koncentrációs táborokba történő deportálása fölött bábáskodott. Szeptember 1-én Lezsák Sándor, a Fidesz-frakció egyik helyettes vezetője és az Országgyűlés alelnöke a Horthy Miklós újratemetésének 20. évfordulója alkalmából rendezett kenderesi megemlékezésen szólalt fel. November 2-án a Jobbik párt Horthy-mellszobrot avatott fel annak a budapesti templomnak az előterében, amelynek lelkésze az antiszemita nézeteiről elhíresült Hegedűs Lóránt. Az összegyűlteket Gyöngyösi Márton jobbikos országgyűlési képviselő beszélt, aki 2012-ben megkérdőjelezte a zsidó származású kormánytisztviselők Magyarország iránti hűségét, és felszólított arra, hogy készítsenek róluk összeírást.

Az év során a köztársasági elnök, a miniszterelnök, a kormánytagok és ellenzéki politikusok többször is bírálták a szélsőséges mozgalmakat, elítélték az antiszemita incidenseket, és részt vettek a holokauszttal kapcsolatos megemlékezéseken.

Emberkereskedelem

Lásd az amerikai külügyminisztérium emberkereskedelemről szóló éves jelentését (Trafficking in Persons Report) a www.state.gov/j/tip/ weboldalon.

Fogyatékkal élő személyek

Az új alkotmány hátrányos megkülönböztetés nélkül biztosítja az alapvető jogokat mindenkinek, így a fogyatékkal élőknek is, valamint ígéretet tesz az ilyen személyek speciális intézkedésekkel történő védelmére. A törvény tiltja a testi, érzékszervi és értelmi fogyatékkal élők diszkriminációját a munka, az oktatás, a légi és egyéb

közlekedés, az egészségügyi ellátás és az állam által nyújtott egyéb szolgáltatások területén. Ennek ellenére ezek az emberek gyakran szembesültek hátrányos megkülönböztetéssel és előítéletekkel, a kormány pedig nem érvényesítette hatékonyan a diszkriminációellenes jogszabályokat. A 2011. évi népszámlálás szerint 561 247 fogyatékos személy élt az országban, bár a fogyatékkal élőkkel foglalkozó szervezetek jelentősen többre becsülték a számukat.

A Mentális Sérültek Jogaiért Alapítvány (Mental Disability Advocacy Center, MDAC) nevű nemzetközi civil szervezet továbbra is bírálta a kormányt, amiért az nem védelmezte a gondnokság alá helyezett fogyatékkal élők jogait, különösen a foglalkoztatáshoz, oktatáshoz és az egészségügyi szolgáltatásokhoz való hozzáféréssel kapcsolatos jogaikat. Az MDAC szerint az egyik alapvető problémát az jelentette, hogy azoknak a sérülteknek, akik bizonyos döntések meghozatalában segítségre szorulnak, nincs más választásuk, mint a gondnokság alá helyezés. Az MDAC szerint közel 60 000 felnőtt állt gondnokság alatt az országban. 2012-ben az ENSZ fogyatékkal élő személyek jogaival foglalkozó bizottsága kiadta a *Záró észrevételek a Magyarországra vonatkozó időszakos jelentés kapcsán* című dokumentumot, amely azonnali lépések megtételét javasolta a gondnokok jogkörének szűkítésére annak érdekében, hogy a gondnokolt helyett történő döntéshozatalt a támogatott döntéshozatal váltsa fel, amely tiszteletben tartja az érintett önrendelkezési jogát, akaratát és preferenciáit.

Egy kormányrendelet értelmében minden 25-nél több főt foglalkoztató vállalkozás köteles a munkahelyek 5%-át testi vagy szellemi fogyatékkal élő munkavállalókkal betölteni, a szabály be nem tartását pedig bírsággal büntetik. A munkáltatók többsége a fogyatékkal élő személyek alkalmazása helyett inkább kifizette a bírságot. Az alapvető jogok biztosa által 2012-ben közzétett jelentés megállapította, hogy az emberi méltósághoz és a szabad munkahelyválasztáshoz való jogot a fogyatékkal élő személyek esetében rendszeresen megsértik. A jelentés megállapította, hogy a fogyatékkal élők foglalkoztatásának javítását célzó pályázati rendszer a jelen formájában kiszámíthatatlan és zavaros, a felvételi eljárások pedig túlságosan bonyolultak, és a munkáltatók számára elrettentésül szolgálnak. Szeptemberben a kormány 620 millió forint (2,8 millió dollár) értékű pályázatot írt ki azon munkáltatók részére, akik hajlandók legalább 30 „megváltozott munkaképességű” személyt alkalmazni, vagy ahol a munkavállalók legalább negyede megváltozott munkaképességű.

A központi kormányzat és az önkormányzatok folytatták a középületek akadálymentesítését, hogy lehetővé tegyék a fogyatékkal élők bejutását. A

jogszabályok a központi kormányzat számára eredetileg 2010-et tűzték ki az épületek akadálymentesítésére vonatkozó határidőként, az önkormányzatoknak pedig 2013 végéig volt idejük ezt elvégezni. Nem állt rendelkezésre információ azzal kapcsolatban, hogy a kormányépületek hány százaléka felel meg a jogszabályoknak, a civil szervezetek szerint azonban számos középületben még nem oldották meg az akadálymentesítést.

A civil szervezetek szerint a közoktatáshoz való jog nem érvényesült a súlyosan vagy halmozottan fogyatékos gyerekek esetében, mivel az állami általános iskolák nem kötelesek felvenni ilyen gyerekeket. 2012 decemberében az alapvető jogok biztosa jelentést tett közzé a fogyatékossgal élő hallgatók jogainak biztosításáról. Az ombudsman rámutatott arra, hogy a nem egyértelmű jogszabályi környezet miatt az egyes felsőoktatási intézmények (sőt esetenként az egyes karok) gyakorlata lényegesen különbözhet a fogyatékos hallgatókat megillető mentességek és kedvezmények alkalmazásával kapcsolatban. Az ombudsman az emberi erőforrások miniszterét a vonatkozó jogszabályok egységesítésére kérte, a felsőoktatási intézmények vezetőit pedig arra, hogy gondoskodjanak a fogyatékos hallgatók jogainak tiszteletben tartásáról.

A civil szervezetek szerint továbbra is aggályos, hogy a kormány által működtetett, az értelmi fogyatékosok hosszú távú gondozását végző intézmények tevékenységét nem ellenőrzi független testület. Az MDAC szerint 2012-ben 25 000 fogyatékos személy élt hosszú távú gondozást nyújtó pszichiátriai és szociális gondozó intézetekben. 2012 októberében az ombudsman kiadott egy jelentést a pszichiátriai betegeknek az Igazságügyi Megfigyelő és Elmegyógyító Intézetben (IMEI) való elhelyezéséről és gondozásáról. Az IMEI az egyetlen olyan intézet, ahol a bíróság által elrendelt kényszergyógykezelés végrehajtható, és ahová a pszichiátriai vagy neurológiai problémával küzdő fogvatartottak átszállíthatók a szabadságvesztést végrehajtó intézetekből. Az ombudsman jelentésében arra a következtetésre jutott, hogy a fennálló körülmények sértik a betegek emberi méltóságához és egészséghez való jogát.

Március 13-án az első fokon eljáró Kiskunhalasi Járásbíróság erőszakos bűncselekmények miatt elítélte a kiskunhalasi pszichiátriai intézet két alkalmazottját, akik ellen két ápolónő tett feljelentést az ügyészségen 2010-ben. A bíróság az egyik elkövetőt öt év szabadságvesztésre ítélte egy gondozása alatt álló autista férfi sérelmére elkövetett szemérem elleni erőszak miatt. A másik elkövető nyolc hónap szabadságvesztést kapott egy másik beteg tetteleges bántalmazásáért. Egy harmadik férfit a bíróság bizonyíték hiányában felmentett. A fellebbezési

szakasz még nem zárult le.

Az alkotmány szerint a bíróság a gondnokság alatt álló fogyatékkal élő személyeket korlátozott szellemi képességük miatt megfoszthatja a szavazati joguktól. Az MDAC továbbra is bírálta a „szellemi képességgel” kapcsolatos rendelkezést, a „fogyatékoságon alapuló diszkrimináció egyszerű álcázásának” nevezve azt, mivel értelmi és pszichoszociális fogyatékosággal élőkre egyaránt alkalmazható. Civil szervezetek felhívták a figyelmet arra, hogy a szavazóhelyiségek nem voltak megközelíthetők a fogyatékkal élők számára, a szavazással kapcsolatos dokumentumok pedig nem voltak elérhetők könnyen olvasható formában.

A fogyatékkal élők elsődleges jogvédő szerve az Emberi Erőforrások Minisztériuma.

Nemzeti/faji/etnikai kisebbségek

A legnagyobb létszámú etnikai kisebbséget továbbra is a roma közösség alkotja. A 2011. évi népszámláláskor körülbelül 315 000 ember, azaz a lakosság 3%-a vallotta magát roma származásúnak. Széles tartományban mozgó, nem hivatalos becslések szerint azonban a romák tényleges száma ennél lényegesen magasabb, kb. 500 000 és 800 000 közé tehető. Emberi jogi szervezetek továbbra is arról számoltak be, hogy a romák az élet szinte minden területén diszkriminációval szembesülnek, ideértve a foglalkoztatást, oktatást, lakhatást és a büntetés-végrehajtást, de olyan is előfordul, hogy nyilvános helyekre, például éttermekbe vagy szórakozóhelyekre nem engedik be őket.

Az év során szélsőjobboldali csoportok továbbra is a roma népesség elleni gyűlöletre és erőszakra buzdították az embereket. A Jobbik folytatta a becsmérlő retorika használatát a „cigánybűnözéssel kapcsolatban”, és számos olyan demonstrációt tartott roma környékeken, amelyek során jelentős rendőri jelenlétre volt szükség a rend fenntartásához. Március 4-én Dúró Dóra, a Jobbik országgyűlési képviselője arról beszélt a parlamentben, hogy cigány családok azért vállalnak gyerekeket, mert megélhetési forrásra tekintenek rájuk, és bűnözésre, segélyből élésre rendezkedtek be. Orbán Viktor miniszterelnök “merő rasszizmusnak” nevezte a politikus kijelentéseit.

Egyes médiákban továbbra is jelentek meg a romák ellen uszító tartalmak. Január 5-én a *Magyar Hírlap* című napilap egy késeléses incidensre válaszul publicisztikai cikket közölt a lap egyik munkatársának, Bayer Zsoltnak a tollából, amelyben az

állt, hogy “a cigányság jelentős része nem alkalmas az együttélésre. ... A cigányság ezen része állat, és állatként viselkedik. Akkor és azzal akar üzekedni, akit és ahol meglát. Ha valamiért ebben akadályoztatva érzi magát, gyilkol.” (lásd 2. rész: Cenzúra és tartalomkorlátozások).

Augusztus 4-én a Budapest Környéki Törvényszék ítéletet hirdetett annak a négy személynek az ügyében, akik 2008-ban és 2009-ben faji indíttatásból megölték hat romát. A törvényszék a négy elkövető közül hármát bűnösnek talált előre kitervelt emberölésben és egyéb vádpontokban, és tényleges életfogytiglani szabadságvesztésre ítélte őket. Negyedik társukat, aki a nyomozás során együttműködött a rendőrséggel, gyilkossági bűnsegédletben találta bűnösnek, és 13 év szabadságvesztésre ítélte. Balog Zoltán, az emberi erőforrások minisztere közleményben jelentette ki, hogy „az ítélet megerősít abban a hitben, hogy Magyarországon a rasszista bűncselekmények elkövetői közül senki sem menekülhet meg a törvény szigora elől”. A vádlottak fellebbeztek az ítélet ellen, és az ügy az év végéig még nem zárult le. Augusztus 16-án a Központi Nyomozó Főügyészség új vizsgálatot rendelt el annak kiderítésére, hogy milyen szerepet játszott a 2008-2009-es gyilkosságokban a Katonai Biztonsági Szolgálat. Szeptember 3-án az Országgyűlés Nemzetbiztonsági Bizottsága szintén vizsgálatot kezdeményezett az ügyben.

A civil szervezetek az év folyamán kifogásolták, hogy a bíróságok továbbra is alkalmazták a romák elítélése érdekében a büntető törvénykönyv rasszizmus elleni rendelkezését a „közösség tagja elleni erőszakkal” összefüggésben, míg a jogszabály célja éppen a súlyos társadalmi előítéletnek kitett csoportok védelme (lásd 2. rész).

A TASZ szerint a roma közösség tagjait gyakran találják bűnösnek kisebb szabályszegések – például tűzifagyújtás vagy kisebb közlekedési szabálysértések – elkövetésében, míg hasonló esetekben a nem romák ellen jellemzően nem indul eljárás.

A kormány szerint a munkaképes korú roma népesség 85%-a volt munkanélküli, az ország kevésbé fejlett részein pedig ez az arány a 90%-ot is meghaladta. Az év során a kormány továbbra is biztosított közfoglalkoztatási lehetőséget regisztrált munkanélkülieknek. Az év során a kormány közfoglalkoztatási programja 153,4 milliárd forintot (700 millió dollár) fordított helyi és országos szervezésű projektekre, amelyekben főként közterületek takarítása, illetve mezőgazdasági vagy vízügyi munkák szerepelnek. Novemberben a kormány további 19,7 milliárd forint

(90 millió dollár) támogatást adott a 2013. november és 2014. április között elvégzendő téli közmunkákra, amelybe 200 ezer embert kívánt bevonni. Az év folyamán 298 753 személy vett részt a közfoglalkoztatási programban, akiknek mintegy 20 százaléka roma származású volt. Január elsejétől a kormány a szakképesítéssel nem rendelkező közmunkások havi nettó bérét 47 000 forintról (215 dollár) 49 000 forintra (223) emelte. Február elején a Belügyminisztérium utasítást adott ki arról, hogy a közfoglalkoztatási program résztvevői legfeljebb öt hónapig dolgozhatnak, és csak részmunkaidőben (maximum napi hat órában). Az általános szabályok értelmében e rendelkezés alól kivételt képezhetnek a mezőgazdasági és egyéb speciális munkák. Április 8-án az Országgyűlés módosította a közfoglalkoztatási törvényt, amely nyomán három hónapra kizárják a közfoglalkoztatásból azokat, akiknek a gyermeke nem jár rendszeresen iskolába, és akik nem tartják rendben lakókörnyezetüket. Augusztus 4-én az ombudsman a törvény felülvizsgálatát kérte az Alkotmánybíróságtól, mondván, hogy az sérti az emberi méltósághoz való jogot, mivel az önkormányzatok túlságosan beleláthatnak a szociális segélyért folyamodók életmódjába és magánéleltébe. Szeptember végéig még nem döntött az ügyben az Alkotmánybíróság. Március 12-től a közfoglalkoztatási program egy oktatási komponenssel is kiegészült a mezőgazdasági célú közfoglalkoztatásban részt vevők számára, akik a növénytermesztés, az állattenyésztés és az élelmiszerfeldolgozás területén kaptak képzést. Az év folyamán mintegy 47 000 személy vett részt az alapkompenciákat tanító képzésekben, és mintegy 4400 ember látogatta az általános iskolai végzettséget nyújtó kurzusokat.

Január 7-én az ombudsman átfogó jelentést tett közzé a kormány közmunkaprogramjával kapcsolatban, amelyben kijelentette, hogy a program résztvevői rendkívül veszélyeztetett helyzetben vannak amiatt, hogy a munkaadók és a hatóságok meglehetősen önkényesen alkalmazzák a vonatkozó törvényt. Az ombudsman rámutatott arra, milyen kiszolgáltatott helyzetben vannak a közmunkaprogramból kizárt személyek is.

Novemberben 967 roma nő vett részt az EU által finanszírozott és az Országos Cigány Önkormányzat által bonyolított szakképzési programban. A program keretében a részvételre kiválasztott roma nők három hónapos képzést kaptak az általuk választott szakterületen (segédápoló, szociális munkás, gyermek- vagy ifjúsági felügyelő), majd személyi mentorok vezetése mellett szakmai gyakorlatot végeztek. Novemberben 397 résztvevő fejezte be sikeresen a programot, és sok közülük az új képzésének megfelelő állandó munkahelyet talált.

A Nemzeti Család- és Szociálpolitikai Intézet által 2011-ben közzétett országos felmérés szerint a roma származásúak 70 százaléka csak nyolc osztályt vagy kevesebbet végzett, és pusztán 26 százalékuk szerzett szakképesítést. A roma származású tanulóknak csupán 5 százaléka érettségizett, és csak 1 százalékuk szerzett főiskolai vagy egyetemi diplomát. Az ország öt városában voltak a kormány által uniós pénzekből finanszírozott, és keresztény felekezetek által működtetett roma szakkollégiumok. E szakkollégiumok szállást és tanulmányi segítséget nyújtanak a felsőoktatási intézményekben tanuló roma származású diákoknak. A szakkollégiumi hálózatban – amelyet a kormány és az EU 119 millió forinttal (544 000 dollár) támogatott – az év során mintegy 180 diák kapott elhelyezést. A közoktatási rendszer továbbra sem biztosított megfelelő, anyanyelven történő oktatást a kisebbségek számára. Nem állt rendelkezésre megfelelő számú roma nyelvű tankönyv és szakképzett tanár.

A romák nem megfelelő lakáskörülményei továbbra is problémát jelentettek: a romák életkörülményei sokkal rosszabbak voltak az országos átlagnál. Roma érdekvédő csoportok szerint az önkormányzatok különböző módszerekkel megakadályozzák, hogy a romák kedvezőbb lehetőségeket biztosító városrészekbe költözzenek. Az az önkormányzat, amely az EU vagy a kormány által kiírt városrehabilitációs vagy közoktatási pályázaton szeretne indulni, köteles csatolni a pályázati anyagához egy deszegregációs tervet, amelyben ismertetnie kell, hogy milyen konkrét eszközökkel kívánja felszámolni a szegregációt a lakhatás és a közoktatás területén. A Nemzeti Erőforrás Minisztérium 2010-ben végzett felmérése szerint kb. 300 000 halmozottan hátrányos helyzetű, nagyrészt roma ember él kb. 1663 olyan, főleg külvárosi telepen, ahol a legalapvetőbb infrastruktúra sem áll rendelkezésre. A kormány folytatta az 1,3 milliárd forint (5,9 millió dollár) értékű település-rehabilitációs programot, melynek célja, hogy javítsa a szegregált települések lakóinak életkörülményeit. A kormányprogramban 60 település vett részt, amelyek körülbelül 6300 embernek adnak otthont.

Augusztus 2-án, a legnagyobb kánikulában az Ózdi Önkormányzat 27 közkutatót zárt el, másik 61-ben pedig csökkentette a víznyomást. Lépését azzal indokolta, hogy a közkutatókat nem rendeltetésszerűen, „háztartási fogyasztási” célból használták a lakosok, hanem öntözéshez, autómosáshoz és építkezéshez. A kútelzárás a legtöbb helyi roma közösséget érintette, akik számára a közkutatók jelentik az elsődleges vízforrást. A városi önkormányzat döntése heves felháborodást váltott ki, és reagálásra készítette a központi kormányzatot. Augusztus 7-én Pintér Sándor belügyminiszter utasította az Ózdi Önkormányzatot, hogy az összes kúttal nyitassa ki a területet érintő extrém hőhullám miatt. Augusztus 11-én helyi hatóságok

visszaállították a közutak teljes kapacitását.

Január 29-én a kormány megalakította a Cigányügyi Egyeztető Tanácsot a romák társadalmi felzárkózásával kapcsolatos javaslatok kidolgozására és a kormányzati programok végrehajtásának figyelemmel kísérésére. A Tanács elnöke a miniszterelnök, társelnöke pedig az Országos Roma Önkormányzat vezetője volt. A tanácsnak ezenkívül tagja az emberi erőforrások minisztere, a belügyminiszter, a nemzetgazdasági miniszter, valamint a Miniszterelnöki Hivatal államtitkára. Október végéig a Tanács egyszer, május 7-én ülésezett a miniszterelnök vezetésével. Február 28-án Balog Zoltán, az emberi erőforrások minisztere társadalmi felzárkózásért felelős államtitkárrá nevezte ki Kovács Zoltánt. Az év folyamán a kormány továbbra is szorosan együttműködött az Országos Roma Önkormányzattal a 2011 decemberében elfogadott Nemzeti Társadalmi Felzárkóztatási Stratégia hároméves (2012–2014) akciótervének végrehajtása érdekében.

A nemzetiségek jogairól szóló 2011. évi törvény biztosítja a nemzetiségek kulturális autonómiáját (a „nemzetiségek” a „kisebbségek” kifejezést váltotta fel), továbbá elismeri a történelmi hagyományok, a nyelv és a kultúra ápolásának és gyarapításának jogát, valamint az oktatással kapcsolatos jogokat és az intézmények alapítására és fenntartására és a nemzetközi kapcsolatok ápolására vonatkozó jogokat. A törvény úgy rendelkezik, hogy minden olyan településen nemzetiségi önkormányzat alakítható rendezvények szervezésére, valamint a kulturális, oktatási és nyelvi ügyek intézésére, ahol valamely bejegyzett etnikai csoporthoz legalább 30 lakos tartozik. Minden nemzetiségi önkormányzat elnökének joga van ahhoz, hogy a helyi önkormányzat ülésein részt vegyen és felszólaljon.

Szexuális beállítottságon és nemi identitáson alapuló társadalmi visszaélések, diszkrimináció és erőszakos cselekedetek

A 2011. évi alkotmány kimondja, hogy Magyarország védi a házasság intézményét mint férfi és nő között, önkéntes elhatározás alapján létrejött életközösséget, valamint a családot mint a nemzet fennmaradásának alapját. Kimondja, hogy a családi kapcsolat alapja a házasság, illetve a szülő-gyermek viszony. Az esélyegyenlőségi törvény határozottan tiltja a szexuális beállítottságon alapuló hátrányos megkülönböztetést. Ezenkívül a július elsején hatályba lépett új büntető törvénykönyv „közösség elleni izgatásról” és „közösség tagja elleni erőszakról” szóló rendelkezései tiltják a gyűlöletbeszéd bizonyos formáit, és súlyosabb büntetést írnak elő a lesbikus, meleg, biszexuális és transznemű (LMBT) közösség tagjai

ellen elkövetett erőszakos cselekményekért. A régi büntető törvénykönyvvel ellentétben az új törvény kifejezetten nevesíti e csoportokat, amelyek “nemi identitásuk” és/vagy „szexuális irányultságuk” miatt válhatnak erőszakos cselekmények célpontjává. A jogi védelem ellenére a jobboldali szélsőségesek továbbra is bántalmazták az LMBT közösség tagjait. Civil szervezetek jelentései szerint a büntetés-végrehajtási és egyéb hatóságok gyakran figyelmen kívül hagyták e bűncselekményekben a gyűlöleti elemet, és ebben a témakörben nem állt rendelkezésre protokoll vagy rendszeres képzés.

A Tavares-jelentés „aggodalommal” állapította meg, hogy a magyar jogrendszer változtatásai korlátozzák a lesbikus, meleg, biszexuális és transznemű (LMBT) személyek jogait, és kijelentette, hogy „a módosítások célja az, hogy az alaptörvényben az azonos nemű párokat és gyermekeiket [...] kizárják a ’család’ fogalmából.” A jelentés hangsúlyozta, hogy ez ellentmond az Emberi Jogok Európai Bírósága közelmúltbeli ítélezési gyakorlatának, és táplálja az LMBT-személyekkel szembeni intolerancia légkörét. A bírálatra reagálva a kormány kifejtette, hogy az alkotmány csupán a családi kapcsolatok alapjait határozza meg, nem pedig a család fogalmát, és nem zárja ki a szélesebb értelemben vett családi kapcsolatok törvényes védelmét.

Július 6-án mintegy nyolc-tízezren csatlakoztak a Budapest Pride felvonuláshoz, ami rekordnak számít a szervezők szerint. A rendőrség szigorúan biztosította a rendezvényt, és a felvonulás teljes útvonalát lezárta. A rendőrségi kordon mögül LMBT-ellenes tüntetők homofób jelszavakat kiabáltak a felvonulók felé. A szervezők megköszönték a rendőrségnek, hogy biztosították a rendezvényt hozzátéve, hogy a felvonulókkal szimpatizálók még a biztonsági kordonokon túlról sem nézhették a felvonulást, mert egyenruhás rendőrök arra utasították őket, hogy menjenek távolabb a felvonulási területtől. A felvonulás után a helyszín elhagyása közben három résztvevőt megtámadott egy 30 ellentüntetőből álló csoport. Az Emberi Erőforrások Minisztériuma közleményt adott ki, amelyben elítélte a támadást. Július 17-én a rendőrség őrizetbe vett négy személyt „közösség tagja ellen tanúsított erőszak” gyanújával. Az áldozatok később a négyből három személyben támadóikat ismerték fel. A vizsgálat hét gyanúsított ellen folytatódott, és szeptember végéig még nem zárult le.

Április 23-án Kerényi Imre, a magyar kulturális értékek megőrzésével összefüggő feladatok ellátásáért felelős miniszterelnöki megbízott Budapest V. kerület televíziójának adásában úgy nyilatkozott, hogy “az új Nemzeti Színház nem a buzikról fog szólni”, miután a színházat jelenleg vezető, nyíltan homoszexuális

Alföldi Róbert helyét július 1-én átveszi az új igazgató. Augusztus 25-én három, állítólag ittas fiatalember verbálisan megfenyegette Alföldi Róbertet szexuális orientáltsága miatt egy szentendrei utcán. A színész/rendező egy múzeumban keresett menedéket támadói elől, ahonnan hívta a rendőrséget. A rendőrség “garázdaság” miatt indított eljárást két férfi ellen. Az ügy még folyamatban volt szeptember végén. Augusztus 30-án mintegy 200 tüntető kiabált homofób és antiszemita jelszavakat egy budapesti stadionnál, ahol éppen egy Alföldi Róbert által rendezett darabot mutattak be.

A társadalmi erőszak és diszkrimináció más formái

Március 27-én az Egyenlő Bánásmód Hatóság megállapította, hogy a Központi Sztomatológiai Intézet diszkriminációt alkalmazott HIV/AIDS betegekkel szemben azzal, hogy megtagadta bizonyos kezelések elvégzését. Áprilisban a TASZ megállapodott az Emberi Erőforrások Minisztériumával arról, hogy 2014 januárjáig létrehozzák az ország első, HIV fertőzöttek kezelésére szakosodott egészségügyi központját.

7. rész: Munkavállalói jogok

a. Az egyesülés szabadsága és a kollektív szerződéshez való jog

Január elsején hatályba lépett az új munkaügyi törvény. A törvény – ideértve a kapcsolódó jogszabályokat és egyéb szabályokat is – védi a munkavállalók arra vonatkozó jogát, hogy előzetes engedély vagy aránytalan követelmények nélkül független szakszervezeteket alakítsanak, tevékenységüket akadálytalanul végezzék, és tárgyalásokat folytassanak a kollektív szerződéssel kapcsolatban. A rendészeti, a honvédségi, a börtönőri, a határőri és a tűzoltói állomány tagjainak kivételével a munkavállalóknak joguk van a sztrájkhoz. A törvény biztosítja a honvédségi és a rendőri állományt képviselő szakszervezetek számára annak lehetőségét, hogy sérelmeik jogi úton történő rendezése érdekében bírósághoz forduljanak. A törvény tiltja a szakszervezetek hátrányos megkülönböztetését és rendelkezik a szakszervezeti tevékenység miatt elbocsátott dolgozók visszavételéről.

A munkaadók nem vehetnek fel alkalmi munkásokat sztrájk idején, a sztrájk előtt felvett alkalmi munkások viszont a sztrájk alatt is folytathatják a munkát. A lakosságot alapvetően érintő szolgáltatásokat – tömegközlekedés, telekommunikáció, víz-, áram- és gázellátás, valamint egyéb energiaszolgáltatás – nyújtó vállalatok dolgozói csak abban az esetben sztrájkolhatnak, ha az elégséges

szolgáltatás mértékéről előzőleg megállapodás született. Az elégséges szolgáltatás tartalmát a bíróságok határozzák meg. Az országos szintű szakszervezetek tiltakozásukat fejezték ki a törvénymódosítás miatt, arra hivatkozva, hogy a bíróságoknak nincs meg a kellő szaktudásuk ahhoz, hogy döntést hozzanak az elégséges szolgáltatás mértékéről. Szintén szóvá tették, hogy a „sztrájkjoggal való visszaélés” túlságosan homályos fogalom.

A jog a szakszervezetektől megköveteli, hogy vagy az ugyanannál a munkáltatónál dolgozó valamennyi alkalmazott, vagy pedig a kollektív szerződéssel érintett dolgozók 10 százalékát képviselje annak érdekében, hogy kollektív tárgyalásokat folytathassanak. A büntetés-végrehajtásban dolgozók szakszervezetei nem jogosultak arra, hogy a kollektív szerződéssel kapcsolatban tárgyalásokat folytassanak.

A hatóságok és a munkaadók általában tiszteletben tartották az egyesülés szabadságát és a kollektív szerződéshez való jogot. Voltak azonban anekdotaszerű bizonyítékok a kollektív szerződések egyoldalú megszüntetésére. Bár a munkavállalók szervezetei függetlenek voltak a kormánytól és a politikai pártoktól, a szakszervezetek továbbra is beszámoltak arról, hogy a kormány rendre befolyásolni próbálja független működésüket. A munkavállalók főleg vállalati szinten gyakorolták a sztrájkhoz és a kollektív tárgyalások folytatásához való jogukat.

A Nemzetközi Szakszervezeti Szövetség aggodalmának adott hangot amiatt, hogy a bírák és az ügyészek beavatkozhatnak a magyarországi szakszervezetek belső ügyeibe, továbbá hogy a szakszervezetek bejegyzésének folyamata hosszadalmas és körülményes.

Bár a törvény rendelkezik a szakszervezeti tevékenység miatt elbocsátott dolgozók visszavételéről, a jogsértő elbocsátásokkal kapcsolatban indított bírósági eljárások néha több mint egy évig tartanak, és a bírósági ítéleteknek nem minden esetben szereznek érvényt hatékonyan. A szakszervezetek beszámolóí szerint előfordultak olyan esetek, amikor egy-egy munkáltató szakszervezeti tagokat félemlített meg, szakszervezeti tisztségviselőket helyezett át vagy bocsátott el, illetve megakadályozta, hogy szakszervezeti tisztségviselők látogatást tegyenek egy-egy munkahelyen.

Bár az országban működik munkaügyi felügyelet, a hatóság nem rendelkezik az új törvény hatékony végrehajtásához szükséges erőforrásokkal.

Az év folyamán a 32 tagú tanácsadó testület, a Nemzeti Gazdasági és Társadalmi Tanács négy ülést tartott, amelyeken a gazdaság és a társadalom fejlődését befolyásoló problémákkal foglalkozott, mint például az ország által 2014 és 2020 között felhasználható uniós pénzek kérdésével. A tanácsadó testület szakszervezetek, civil szervezetek, egyházak, hazai és nemzetközi gazdasági kamarák és tudományos csoportok képviselőiből áll, a kormány pedig csak megfigyelőként van benne jelen.

b. A kényszermunka tilalma

A törvény tiltja a kényszermunka minden formáját. Problémát jelentett az illegális munkaerő-kereskedelem, és a Nemzetközi Migrációs Szervezet budapesti irodája arról számolt be, hogy nem volt tudomása semmilyen speciális kormányzati intézkedésről, amely kifejezetten ezzel a problémával foglalkozott volna.

Lásd az amerikai külügyminisztérium emberkereskedelemről szóló éves jelentését is (Trafficking in Persons Report) a www.state.gov/j/tip/ weboldalon.

c. A gyermekmunka tilalma és a munkavállalás alsó korhatára

A törvény tiltja 16 évnél fiatalabb gyermekek munkavállalását. A 16 és 18 év közötti gyermekek az iskolai szünetekben bizonyos körülmények között vállalhatnak ideiglenes munkát. A munkavállalás alsó korhatára 16 év. E szabály alóli kivételként megengedett a 15. életévét már betöltött, nappali rendszerű iskolai képzésben rendszeres tanulmányokat folytató személy ideiglenes foglalkoztatása az iskolai szünet alatt. Törvényes képviselőjük hozzájárulásával a 16 éven aluliak művészeti, sport, modell és hirdetési tevékenység területén vállalhatnak munkát. A gyermekek nem dolgozhatnak éjszakai műszakban, nem túlórázhatnak, valamint nem végezhetnek nehéz fizikai munkát.

Volt példa gyermekmunkára. A Nemzeti Munkaügyi Hivatal (NMH) beszámolója szerint három cég négy 15 éven aluli gyermeket alkalmazott. A Hivatal körülbelül 400 000 forint (1830 dollár) összegű bírságot szabott ki e vállalatokra. Az a munkaügyi felügyelő, aki gyermekek illegális alkalmazásáról szerez tudomást, köteles azt jelenteni a gyámhivatalnál. Nem állt rendelkezésre információ a gyermekmunkával kapcsolatos bűnüldözés megfelelőségéről és hatékonyságáról.

Lásd még az amerikai munkaügyi minisztérium *Findings on the Worst Forms of*

Child Labor (A gyermekmunka legrosszabb formáival kapcsolatos megállapítások) című dokumentumát a www.dol.gov/ilab/programs/ocft/tda.htm weboldalon.

d. Elfogadható munkakörülmények

Az országban a teljes munkaidőben történő foglalkoztatás esetére megállapított minimálbér havi 98 000 forint (448 dollár) volt. A középiskolai végzettséget igénylő állásokban a havi minimálbér 114 000 forint (520 dollár) volt. 2012-ben egy két felnőttből és két gyermekből álló család esetében a szegénységi küszöb fejenként 62 321 forint (285 dollár) volt. A jog egyenlő munkáért egyenlő bért ír elő.

A törvény a hivatalos munkanapot nyolc órában állapítja meg, bár ez gazdasági ágazattól függően változhat. Minden hétnapos időszakban 48 óra pihenőidő jár a munkavállalóknak. A normál munkahét 40 órás, két pihenőnappal, a túlóráért pedig külön díjazás jár. Az új Munka Törvénykönyve a túlórák számát éves szinten 200-ról 250 órára emelte, és meghatározza az éves fizetett nemzeti ünnepeket. A kormány munkavédelmi és egészségügyi szabályozást dolgozott ki. A munkaügyi jogszabályok a munkavállalási engedéllyel rendelkező külföldi munkavállalókra is vonatkoznak.

Az NMH és a területi kormányhivatalok munkaügyi felügyelőségei ellenőrizték a munkavédelmi és egészségügyi előírások, valamint a Munka Törvénykönyvében szereplő rendelkezések betartását. Az év során a területi kormányhivatalok 156 munkavédelmi és egészségügyi ellenőrt, valamint 247 munkajogi ellenőrt alkalmaztak.

Az év folyamán 17 025 munkahelyi baleset történt, elsősorban a gépiparban (3214) és a feldolgozó- illetve a gyártóiparban (2773). Az NMH 62 munkahelyi halálesetet tartott nyilván, legtöbbjük az építőiparban (18) és az erdészetben (13) történt.